

Beleg en ontset der stad Leyden

Reinier de Bont

bron

Reinier de Bont, *Beleg en ontset der stad Leyden*. Gysbert de Groot (erven), Amsterdam 1704
(herdruk)

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/bont001bele02_01/colofon.php

© 2011 dbnl

Copie van de Privilegie.

De Staaten van Hollandt en Westvrieslandt, doen te weeten, alsoo ons verthoont is by de Weduwe van Albertus Magnus, en desselfs Erfgenaamen, woonende tot Amsterdam, hoe dat haat Suppliante Man in syn leeven gedrukt hebbende, verscheyde Comedien, onder deselve het Liede Boekje van Pels, en dat de Suppliante ende Erfgenaamen van haar voorn. Man, veele van de voorsz. Exemplaaren waeren naergebleeven, en dewyle noch daagelycks verscheyde Comedien, door Liefhebbers wierden gemaackt, en aan deselve wierden gepresenteert, om te drucken, en de Suppliante en de voorsz. Erfgenaamen wel geneegen waeren om verscheyde Nieuwe Comedien te drucken, maar beducht weesende, dat eenige baatsoekende Menschen deselve souden naadrucken, soo keerden sich de Suppliante met de Erfgenaamen van wylen Albertus Magnus, in alle onderdaanigheyt aan ons, demoedigh versoeckende dat het ons geliesde de Suppliante met de voorsz. Erfgenaamen, te begunstigen met brieven van Octroy voor den tydt van vyftien achter een volgende Jaaren, om deselve Comedien en Liederer van Pels die by de Suppliante voorn. overleede man in syn leven gedrukt waeren, en noch by de Suppliante en Erfgename gedrukt souden moogen worden, in sodanigen formaat en taal als deselve soude goetvinden, waar door de Suppliante en de voorn. Erfgenaamen, haare koste en moeyte niet te vergeefs soude moogen aanleggen, en door het naadrucken harer Comedien en Liederer van Pels, sonder profyt moesten verkoopen. S O O I S 'T, dat wy de saake en 't versoeck voorsz. overgemerckt hebbende, en geneegen weesende ter beede van de Suppliante uyt onse rechte weetenschap, Souveraine macht ende Authorityt, deselve Suppliante geconsenteert, geaccordeert, en geoctroyeert hebben, consenteerer, accordeeren, en Octroyeeren deselve mits dese, dat sy geduurende den tydt, van vyftien eerst achter een volgende Jaaren, de Comedien en Liederer van Pels, hier naar genomineert; als te weeten: gebruyk en Misbruyk, de bedrooge Mof, Roelandt, Pels Minnesange twee deeltjens, Cinna, Hollandse Fransman, Ifigenia, Filebout of docter, gedwonge Huwelyck, Juvinalis tiende berispt dicht, Otto Vanius bygedicht, Tirany van Eygenbaat, Andromache, Malle wedding, Agrippa, Spoockent Weeuwte, Gelycke tweelingh, Orondatus en Statura, Oratius, Berenisle, Agamemnon, Bayefet, Federa en Hypolitus, Huwelycken Staat, Constantyn de Groot, de Debauchant, Arminius, Lubbert Lubbertse, de Vreck, Conradyn, Jodelet, Ingebeelde Siecke, Temisthokles, Offe, Amadis, Cadmus Opera, Strateniste, Plyters, Heraklius, Crispyn Medicyn Poet en Officier, en Musikandt, Didoos dood en Julfus, Crispyn Juffrouw en Notaris Schilder der Liefde, Alchimist, de Vryer in de kist, Voor en Naaspel, Studenten leeven, Betaalt bedroch, Belachelycke

II

Jonker, Paris en Helens, Huwelyck sluyten, de Goede Vrouw, Ontrouwe Vooght, de Gewaande Advocaat, de Meydt Juff. de Rouw, Wanhebbelycke Liefde, Ontrouwe Cantoor Knecht, Romansieke Juffrouw, Verloore Schiltwacht, de Schynheylige, de Gedichte van Pluymer, binnen den voorn. onsen Lande alleen sal moogen drukken doen drukken uyt geeven en verkoopen, verbiedende daaromme alle en een iegelycken de voorsz. Comedien en Liederen in't geheel of ten deel naar te drukken ofte elders naagedrukt binnen den selven onsen Lande te brengen, uyt te geven ofte verkoopen, op de verbeurte van alle de naagedruckte ingebrachte ofte verkochte Exemplaaren, en een boete van driehondert gulden daar en booven te verbeuren, te appliceren een derde part voor den Officier die de Calange doen sal, een derde part voor den Armen ter plaatse daar het Casus voor vallen sal, en het resteerende derdepart voor de Suppliante, alles in dien verstande dat wy de voorsz. Suppliante met desen onsen Octroye alleen willende gratificeren tot verhoedinge van haare schaade, door het naadrukken van de voorn. Comedien en Liederen daar door in geenigen deelen verstaan, den inhoud van dien, te autoriseeren, ofte te advoueren, en veel min deselve onder onse protectie en bescherminge eenig meerder Credit aensien ofte reputatie te geeven, nemaar de Suppliante, in Cas daar in iets onbehoorlycks soudent influeren, alle het selve tot haaren laste, sal gehouden weesen te verantwoorden, tot dien eynde wel expresselyck begeerende, dat by aldien sy desen onsen Octroye voor de voorn. Comedien en Liederen sal willen stellen, daar van geen geabrevieerde ofte gecontraheerde mentie sal moogen maaken, neen maar gehoude weesen het selve Octroye in 't geheel en sonder eenige omisso daar voor te drukken, ofte te doen drukken, en dat sy gehouden sal syn een Exemplaer van het voorn. boek gebonden en wel geconditioneert te brengen in de Biblioteek van onse Universiteyt tot Leyden, en daar van behoorelyck te doen blyken, alles op peene van het effect van dien te verliezen; en ten eynde de Supplianten desen onsen Consente en Octroye moogen genieten als naar behooren, lasten wy alle en een igelycke die 't aangaen mach, dat sy de Suppliante van den inhoud van desen, doen, laten en gedoogen, rustelyck, vredelyck, en volkomentlyck, genieten en gebruycken, eesleerende, alle belet en wederseggen ter contrarie, gegeven in den Haage onder onsen grooten Segel hier aan doen hangen. Den achsten Januari, in 't Jaar onses Heeren en Salighmaaker een duysent seshondert aghtentnegentigh.

A HEYNSIUS,

Ter ordonnantie van de Staaten

SIMON van BEAUMONT.

Inhoudt.

DE Gordynen gaen op met *Andries Allertsz.* Oudt-Gouverneur der Stadt Leyden, die alle mogelijcke vlijt aenwendt om deselve voor 't aenkomen der Spaensche machten te verhoeden, die in aentocht zijn; onderwijl doet. hy de Poorten sluyten, en hem komt ter ooren dat *Eduard Chester*, Engels Commandeur, niet wel handelt, houd hem en sijn volck buyten, die t'onvreden vertreckt. Mits komt daer een gedeelte van 't Leger aen, en zijn besig hun dapper te verschanssen. Hy valt dan, met sijn by hebbend volck, daer op uyt, om een aenslagh te doen, maer misluckt; raeckt doodelijck gequetst, laet van sijn volck: sterft: *Klaes Keth* sijn Luytenant, met eenige verstroyde, vinden ende dragen hem binnen. Hier op nadert de Veld-overste *Fr. Baldeo, Carion, Allonso, Sichem*, met de rest van het Leger, maken hun dapper vast, roemen op gepleegde moorderyen, sweeren (soo de Stadt niet gewillig in haer handen komt) sulks aen haer mede te plegen. Die van binnen niet als alle onheyl beoogende, verkiesen tot nieuw Gouverneur den wel-edelen *Johan vander Does*, Heer tot Noortwijck, &c. die yder courageert, en de gelegentheyt voorstelt. Mits komt *Kees Louwen*, een Boer van Soetermeer (ter noot) de Stadt in vluchten, die de buyten-ellende bekent maeckt: dit ontroert *Duyvenvoorde*, die sich hier over beklaeght: dies komt *vander Werf, Raephorst* en *Broeckhoven* by hem, en overwegen de saek, doen een

eedt, Daer werdt een vyandlijke Brief gevonden. Men raeckt oneens. *Leyden*, deerlick suchtende over den staet der Burgery, en komste van *Carion* en sijn *Trompetter*, die de Stad: op-eyischt, dan wert af-geslagen: dit aengedient, sweert men het te vergelden. Die van binnen doen een uytval, krygen een Schans in, vinden buyt: dit geest wel wat moets, maer den honger neemt toe, soo dat men genootsaeckt is, Honden, Katten, Ratten, Muysen, en diergelijcke onnuttigheden t'eeten: daer komt wel tijdingh van ontser, maer raekt 't hert niet: men muytineert, het troosten helpt niet. *Leyden* beoogt hoe langer hoe meer de ellende, niet alleen Honger, maer daer by geslagen met Pest, Tweedracht, en diergelijcke plagen, als 't sinneloos geloop der Burgeren door de straten, die *van der Werf* met een ongemeene troost te moet stapt, en ieder weer doet na huys en wacht keeren. *Carion* weder met sijn *Trompetter* voor de wal, wachtende (op 't voorgaende versoeck) bescheyd, dan moet vertrecken. Hier op *Baldeus*, *Allonso* verbaest uyt, *Carion* met drie of vier Boeren, 't wassende water te stutten. Men roept de Oversten van 't leger by een, men last een ieder in sijn quartier, om de stad te bestormen. Dit komt (door een besondere beschicking) ter ooren een edele Jonkvrouw (ten huwelijk versocht van den voorsz. *Baldeus*, en namaels met hem wettelijck getrouwt) hier *Amelia* genaemt, van grooten huysse, die, soo deughdelijck als schoon, uyt liefde tot het Vaderland, in der yl uyt 's Gravenhage by hem in 't leger

reyst, brengt te weegh, dat by 't stormen staect, ende last ieder in sijn oude form te trecken, beloofd haer roet eeden de stadt geen leed te sullen doen, neemt asscheyd, en doet haer geleyd tot de Horenbrugge. Een Soldaet binnen, schiet een van buyten ter neer, hier op *vander Does*, *vander Werf*, met een gevolg van Burgeren op de wal, bespeuren een ontset-teken; een Duyve brengt de Brieven; de Stadt raeckt vol moedts. Dit klinckt *Baldeus*, ende de sijne, wonderlijck in het oor: het water rijst, de Stad werd verlaten: *Boysot* met sijn macht nadert: een *Wees-jongen* (op iets gesien te hebben) uyt, komt weder in, versien met Haring en Broot, als een teeken van des Stads ontsetting, werd van *vander Werf*, *Duyvenvoorde*, *Raephorst* en *Broeckhoven*, blijdelijck ontfangen: men doet poorten en sluysen open. *Boysot* raeckt binnen, *Leyden* verblijdt, hier op uit: *vander Does*, *vander Werf*, *Raephorst*, met een gevolg van Burgeren, ontfangen *Boysot*, vereeren hem met een goude keten. *Prins Willem de I.* komt op dit gerucht in de Stadt en werdt aldaer heerlijck ontfangen, en begistight de Burgers met veel Privilegien.

Personagien.

Andries Allertsz. Oudt-Gouverneur van Leyden.
Klaes Keth, sijn Luytenant.
Dirck van Poel, sijn dienaer.
Eduard Chester, Engelsch Commandeur.
Richard Pen, sijn Bode.
Johan vander Does, nieuw Gouvern. Van Leyden.
Stadts Capiteynen.
Duyvenvoorde, } Burgermeesters van Leyden.
Vander Werf, } Burgermeesters van Leyden.
Raephorst, } Burgermeesters van Leyden.
Broeckhoven. } Burgermeesters van Leyden.
Kees Louwen, een gevluchte Boer.
Leyden, een Maegt.
Drie Leydtse Burgers,
Leydtse Vrybuyters.
Amelia, Edele Juffrouw.
Weesjongen.
Louys Boysot, Asminrael.
Wilhelmus de I. Prins van Oranjen.
Leydsche Soldaten. Spaensche.
Franciscus Baldeus, Spaens Veld-overste.
Carion Lopes Gallion, } Spaense Bevelhebbers.
Allonso dell' Viaz, } Spaense Bevelhebbers.
Sichem de Lara, } Spaense Bevelhebbers.
Spaense Soldaten.
Trompetter.
Boeren.

Het Tooneel is Leyden, en sijne Belegering begint den 27. Mey, en eyndigt den 3. en 4. October 1574

Beleg en ontset Der stad Leyden.

Eerste bedryf.

Andries Allertsz.

HEt schijnt dat dese Stadt tot oorlog is gesticht,
 Eerst vochtse voor de Reus, nu voor Godts *ware Licht*,
 En *heylige Gemeent*. Men heeft in twintig weken
 (Door felle krijg) niet als een bloet-vlag op sien steken,
 Voor dit bemuurde rondt. Wat schrickelijck gewelt
 En bloodt-dorst sagh men hier geschieden in het velt!
 En in hoe men'gen storm heb ick, by nacht en dagen,
 Den vyandt van de wal manhastigh afgeslagen;
 Tot dat Graef Lodewijk, dien vroom Nassousen Held,
 Bracht, tot des Neerlandts dienst, een leger in het veldt.
 Den Spanjaert dit bewust, verbrande voort sijn hutten,
 En trock van Leyden af, om dese Graefte stutten,
 Die met sijn heyr alreed dicht aen de Maes-kant lagh;
 Waer in schier yder een veel swarigheden sagh,
 Voornamentlijck den Prins, die, uyt bysoud're vresen,
 Sijn Broeder heeft gewenst toen ver van daer te wesen,
 Om dat hy kuntschap had, door 't melden van de Faem,
 Van 's vyands groote macht; en wist, hoe onbequaem
 Het leger van den Graef kon door het ys passeeren.
 Toen nu den Spanjaert quam om onse macht te keeren
 Besagh Graef Lodewijck sijn nieuw-geworven heyr,
 't Geen hy slaghords-gewijs herstellde in 't geweer:

Maer als dit laffe volck den vyand sagen draven,
 Sy hun gesamentlijck tot muymery begaven,
 En riepen *geeft eerst gelt*, maer laes! 't en wasser niet,
 Het welk dien vromen Helt seer swaer aen 't herte stiet:
 Derhalven most hy toen den vyand weêrstant bieden
 Met een seer kleyne schaer, en meest al Edellieden,
 Dat gantsch niet doenlijck was, door dien des vyandts macht
 Had een gedeelt alree van 's Graven heyr verkracht.
 Des is hy jammerlyck met meest al sijn Soldaten
 Gesneuvelt op het veldt, en moest den vyand laten
 Ten roof, fijn oorlogs-treyn en alle 't krijgs-geweer;
 Daer lagh toen Hollands hoop ter aerden plotsig neer!
 Dit heeft den Spanjaert nu een groote moed gegeven,
 Die met veel oorloghs-volck weer komt om Leyden streven,
 En rooft vast op den boer, 't is niet als roock en brant
 Het geen men blincken siet ontrent de Heulsche kant.
 Men hoort hier oock gerucht, hoe d'Engelse Soldaten
 Hun Schanssen hebben in des vyands hand gelaten,
 Dit is een groot verlies, en 't sal seer schaed'lijk zijn
 Voor 't gantsche Nederland, en 't is de rechte lijn
 Om al de water-vaert en landwegh af te sluyten:
 Men siet hier op den Burgh, hoe dat den vyand buyten
 Met duysen den van volck, geharnast en gehelmt,
 Leydt rondom dese stad, de Quakel schijnt bedwelmt
 Van al den overtocht; ons Burgers angst en vresen
 Is, dat de hongers-noot het felste swaert sal wesen:
 Wy zijn te snel berent, des Princen broeder doot,
 En neerlaegh van het heyr, is voor de stad heel groot.
 Dan, doch men moet geen vrees hier binnen muuren maken,
 Op dat geen angst het hert der Burgery doet blaken:
 Want ieder is vol moedt, voorsichtigh in de noot,
 Beschermers van Gods Leer, volharders totter doot.
 Soo wy belegert zijn, 't sal aen geen moed ontbreken,

Veel minder aen geweer; of honger moest ons steken,
 En schoon die ons al drong, wy sullen eer de stad
 Verwoesten tot een puyn, en werpen onse schat
 In 't diepste van den Rijn, als Leeuwen aengedreven
 Op al het Spaens geweld, tot dat de laetst het leven
 Verlaet in trouwe dienst, eer datter huys of wal
 Van ons tot 's vyands roem, te nutte komen sal:
 Eer laet ick lijf en bloet vermorslen en verslenschen,
 Eer 'k my bewegen laet van dees vervloekte menschen.
 Mijn leven staet voor 't lant; ick vrees voor geen gevaer,
 Ick stont veel eer beklempt, verlaten van mijn schaer
 In drommen ysre liëns, en voelde 't woedigh ryden
 Van paerden op mijn helm en harnas, dat door 't stryden
 Gebult was en gescheurt, 'k behiel noch al het lijf,
 En voor mijn Vaderlant noch trouw en wakend blijf.

Dirck van Poel, Andries Allertsz.

Dirck.

MYn Heer, daer komt een Boo verbaest de stad in treden,
 Die u eens gaerne sprak.

Andries.

Hoe sidderen mijn leden!
 Hier komt de droeve maer, die 'k lange heb gespelt.
 Seght dat hy voor my komt, en my hier wat vertelt.

Richard Pen, Andries Allertsz.

Rich.

MYn Heere, met verlof, vergun dat ik mag spreken,
 Maer wilt het ongeluk dan over my niet wreken
 Ik kom uyt Chesters last.

Andries.

'k Bevry u dese mael,
 Van waer is uwe komst? kom, doet my voort 't verhael.

Rick.

Van Gouts en Alphse Schans, die Eduards Soldaten
 In 's Vyands wreede handt daer hebben bey gelaten.

Andries.

Hoe! door geweld?

Richard.

De een: maer d'ander sonder slag
 Verlaten, eer het volck den vyandt komen sag,

Nu in den morgenstont, soo sagh men dapper branden
 Een groote myl van ons: het scheen de vyand landen
 In 't dorp van Swammerdam, en trock soo op ons aen,
 Met sestien troupen volcks, om alles te verslaen.
 Wy van haer komst bewust, die hebben haer geslagen
 Wel driemael van ons af. Als die in Alphen sagen
 Dit schrickelyck gevecht, die lieten alles staen,
 Verlieten hare Schans, en vloten daer van daen.
 Als dit den vyand sagh, soo liet hy dapper brallen
 Met donderend geschut, en viel op onse wallen
 Met soo een groot geweld, dat naer een dapp're slagh
 Men van des vyands volck ons overwonnen sagh.

Indries.

O groote nederlaegh! en is het volck verslagen
 Meest in de Schans?

Richard.

O neen; ten sal geen uur aendragen
 Of 't heele Regiment is hier voor uwe wal.

Indries.

Soo dient my goeden raet; vertrekt gy, en ick sal
 Naer ondervinding van u moeyte, u beloonen.
 Hoe sal ick voor den Raed dees moet wil best verschoonen?
 Want nu waer 't Engels volck van doen in desen staet,
 Indien dit werck niet is besteken met verraet.
 Maer meest in, waer oock twist hier over is geresen,
 Dat naer een korten tijd de mond-kost op sal wesen,
 Dan waer men meer bevreest voor 't volk hier binnens Wal,
 Als 't grootst geweld het geen den Vyand maken sal.
 Ick doe de poort niet op, ick wil haer buyten laten,
 En met een loose schijn een dagh of twee bepraten,
 En ondertasten eens wat in haer boesem steeckt:
 Licht komt het voor den dagh wat door haer wordt gequeeckt.
 Daer hoor ick al gerucht. Ick voegh my na de muuren.
 Op dat ick dese saeck ten goeden magh bestuuren.

Eduard met sijn Volck voor de Poort, Andries Allertsz. op de muur.

Eduart.

MYn Heer, wat sal dit zijn? dit 's wel een groote hoon;
Sal ick voor mynen dienst genieten soo een loon?
Ghy sluyt voor my de poort, de vyand my de wegen,
Wie heeft voor trouwe dienst oit so een loon gekregen?
Hoe hebt gy 't met ons voor? wie blaest u d'ooren vol?
Of maeckt u dit verlies heel, sinneloos en dol?

Andries.

Neen, Eduardus, neen, 't is niet in ons vermogen
U met het gantsche volck hier binnen te gedogen;
Dus houd het my te goe, alsoo nu hier 't gemeen
Is tegen uwe macht seer dapper op de been.

Eduart.

Is 't onverstandig grau dan meester van de wetten?

Andries.

Niet, of het heeft sijn reën; men kan haar wil verpletten.

Edu.

So fnuykt haer moetwil dan indien gy zijt haer heer.

And.

Geen rechter tegens recht mag wetten sijn geweer.

Edu.

Het regt dat krijgt de stoel om haer party te breken.
Maer dit's u werk alleen, gy zoekt op ons te wreken
Dees droeve nederlaegh. 't Onbrak aen geen geweld,
Hoewel ick door haar macht verlaten moest het velt.
Dus dunckt het my een droom dat ghy de poort doet sluyten,
En laet my met dit volck, gelijk de vyand, buyten.
Hoe sal het met ons zijn, waer wilt gy dat wy gaen?

Andries.

Gy sult u leger hier om dese muuren slaen;
Stelt uwe tenten op, men sal u mont-kost langhen;
Tot gy ten vollen hier bescheyt af sult ontfangen
Waer dat gy trecken sult.

Eduart.

Hier onder dese muur?
En wachten slagh op slagh des vyands stael en vuur,
Dat is de mening niet.

Andries.

Hoe! hebt gy vrees voor slagen?

Soo is 't geen wonder dan dat ghy u liet verjagen
Uyt een bemuerde Schans.

Eduart.

Ghy groote lasteraer!
Die macht te wederstaen was voor ons veel te swaer
Met soo een handt vol volck; dan dese harde reden
Zijn hier te spâ gebruyckt, en met de voet getreden,
Tsa volck! neem op 't geweer: treckt na den Vyant toe,
'k Ontsla u van den Eed, ick ben dit laft'ren moe,
En y[...]der ga sijns, weegs. Ick kom hier door dit hoonen
Te mercken hoe 't geval een yder weet te loonen;
Dies ga ick onvernoeght. Ondankb're Stadt, die my
Voor mijn getrouwe dienst loont met bedriegery.

Andries Allertsz, Klaes Keth, Dirck van Poel, Burgers.

Andries.

MYn trouwe Burgery, wy zijn nu buytens Wallen
Gekomen om met list op 's vyandts macht te vallen.
Niet dat wy met geweld ons voegen tot den slagh,
Maar door een Oorloogs-toon, of schrikkelick gewagh,
Haer sien te jagen wegh daer sy de pas besluuten,
Het is nu in der nacht, dies willen wy hier buyten
Verdeelen ons in tween; ghy, myne Luytenant,
Sult aen de Papenbrugh, dicht aen de waterkant,
Verheffen groot rumoer, en dapper op hun schieten,
En ick sal op 't gerucht van achter 't Huys te Swieten
Gaen stichten grooten brandt, en sien met listigheyt
' Onsluyten weêr de pas, daer 's Vyandts macht hun spreyt.
Dan hier niet langh getoeft, de nacht die sal verlopen,
Dan souden wy dit werck met lijf en bloedt bekoopen.
Dus neem ick 't halve volck, en treek dees wegen in.

Klaes.

En ick het ander deel, en sal dees goede sin
Met alle vlytigheyt, soo 't moog'lijk is, volbrengen.

Dirck.

Al souden wy ons bloedt voor 's vyandts macht verplengen.

Andries Allertsz. doodelijck gewondt.

MYn aenslagh is gemist: mijn ad'ren zijn doorsleên,
 Den Vyandt was te sterck, te dapper op de been:
 Mijn volck is, laes! gevlugt, verstroyt, en weg gedreven,
 En ick, ellendigh mensch! moet laten hier mijn leven;
 Mijn adem die verswackt, het bloedt bestelpt mijn hart,
 Mijn krachten zijn vergaen, en meerderen mijn smart.
 O Leyden! Leyden! hoor! uw val is al beschooren,
 Uw Sradt, uw goet, en bloet, is al gelijk verlooren,
 U baet geen tegenstant, maer hoope tot Ontset:
 Want ghy zijt overmant, soo Godt het niet belet.
 'k Ontval uit uwen dienst, myn kragten zyn verdwenen.
 O Leyden! 'k roep u aen, al hoort my niemandt stenen.
 Ick legh voor uwe wal. Ach! hoort my niemandt niet?
 Soo my de ziel verlaet, en dit den Vyandt siet,
 Hoe sal hy zijn verheugt, en stracks mijn rifvervoeren?
 Helaes! miin spraek vergaet, mijn lijfkan sig niet roeren,
 Vaer wel, ô Rijnlants Hoofd! hou stand! ik reys nu voort.

Klaes Keth, Burgers, Dirck van Poel.

Klaes.

Hier leydt den Mavors van ons aller magt vermoort,
 De stijl van Rijnlant, en de schrik der wree Spanjaarden;
 Dat bleek wel in 't Beleg, hoe trouw'lijk hy bewaerden
 Dees droef benaude Stadt, ja tot den lesten dagh,
 Hoewel den vyandt daer wel twintig weken lagh.

1 Burg.

Wy stonden heel beklempt, omringt in ysre lieden,
 Die wy met dapper slaen, sterk moestē weêrstant bieden,
 Indien men vrye pas wou hebben door 't geweer;
 Maer in den eersten storm viel desen Heldt ter neêr.
 Men hielp hem weder op, maer door het dapper schieten
 Is 't dat wy hem, en noch vier Burgers, daer verlieten.

Dirck.

Kom Burgers, neemt hem op, en draegt hem in de stad,
 Eer men verraden wordt op dit onveyle padt.

Baldeus, Carion, Allonso, Sicheu.

Baldeus.

EN treet nu verder niet, wy staen nu regt voor Leyden,
 Voltreckt u ronde kring, en laet geen tijdt verbeyden,
 Voor Haerlem was ick 't moe; maer soo my dit geluckt,
 Soo zijn de grendels van heel Nederlandt gerukt.
 Het koste my veel volcks door stormen en door slagen,
 Dus sal ick voor dees Stadt geweld nog mannen wagen:
 Maer graven my in 't rondt met Schanssen sonder tal,
 Ick weet dat hongers-noodt de Stadt bevechten sal,
 Het welck my heel verblijdt; en 'k sal mijn swaert soo wetten,
 Dat ick daer meê de grondt der Kettters sal verpletten.
 Soo raekt het Nederlant weêr aen des Konings Kroon,
 Weer in sijn wapen-schildt en zetelt aen sijn Troon.
 'k Heb de hertneckigheyt van soo veel Ste'en gebroken,
 Dat Leydens moetwil al is door deschrîk gedoken:
 En nu in schijn van liefd' sal ick door veynsery
 En valsch doorschreven schift, doen slaen in slaverny
 Al wat'er adem heeft, de Stadt moet in mijn handen,
 Ick dorst na Burgers bloet, en haek na Vrouwe schanden;
 Het is Soldaets genot wanneer men 't Leger plant,
 En naer gewoone vreught, naer lusten rooft en brant.
 Ick groey in 't bloedigh spel, en lach in 't leet der Vrouwen,
 Dit al-verwinnent swaert is noyt in toom te houwen,
 Soo moet dees scherpe roe nu dempen 't Kettters-rot,
 Dat met haer wettigh Vorst soo schendigh drijft de spot.

Carion.

En ick, door Konings last, laet ook de bloet-vlag voeren,
 En liet den Suygeling wel aen mijn lance snoeren:
 Ja, ruckten 't van de Moer, en kneusden 't midden deur
 Voor 's Moeders droevig oog, en lachten om 't getreur.
 'k Heb ook in men'gen storm de swangerige wyven
 Tot Arbeydts-noodt gelaên, in 't water laten dryven.

Laetst binnen Naerden noch, daer ik een swanger wijf,
 In 't aensien van de man, de vrucht sneë uyt het lijf,
 En sleudent by een been met mijn bebloede handen,
 En worp het in een vyer, en liet het soo verbranden.
 En na dees kloecke daedt de man terstont vermoort,
 Die in sijn eygen bloet doen pijnlijk wierdt vermoort.
 D'onteerde Maeghden wy als doen in 't water worpen,
 Die tot haer levens eynd het selve moesten slorpen.
 Wat brack'er menig kling en helm op 't Helden-hoofd,
 Die vaeck in fellen storm zijn midden door geklooft?
 Wat dreef daar niet al bloedt en harssens by de straten,
 Het geen de honden dan seer gieriglijoken vraten?
 Mijn over-trouwe Volck heeft door mijn volle last,
 Te vuur, en oock te swaert, het alles aengetast,
 Tot dat sy moe en mat door 't moorden moesten rusten,
 En tot een danckbaerheyt haer eygen wapens kusten,
 Als oorsaek van haer vreugt, en voedsel van haer moet,
 Als teeken van haer kracht, waer meê sy 't roode bloet
 Nog toonden op haer swaert, en roemden op haer daden.

Allonso.

Ick heb dees scherpe Kling so mehigmael doen baden
 In 't Keters roode bloedt, die van my zijn vermoort.
 Wat riep de Burgery tot Zutphen in de Poort?
Ick ben een Catholijck, ach! wilt mijn lijf verschoonen.
 Ick sprack, *dat's goet voor u*, en gingh haer daed'lijck loonen
 Met dit gewette stael, en vulde soo de Poort
 Met door-gebloede liên: veel mannen met de koort
 Heb ick aldaer gewurght, en veel geladen schuyten
 Met lijcken vol gepropt, doen voeren dan na buyten:
 En wagenen vervult met hoofden sonder tal,
 Wie weet wat Leyden dan noch overkomen sal,
 Dat naer een lang Beleg, door uytgeteerde magen,
 Moet vallen in ons handt, en voorbereyde lagen.
 Den Hertogh, en ghy Vorst, geeft last tot sulck verraet.

Sichem.

De Leydtsche Burgery hiervan niet vry en gaet.

'k Ontsie geen Man of Vrouw, wat om genâ komt smeeken,
 Die fal ick met dit swaert vermorselen en breecken,
 En moorden dapper aen, tot dat mijn wackerheyt
 Vermoeyt van 't swayent swaert, sich tot de ruste leyt.
 'k Meent 't Haerlem noch gedenckt, doen sy van mijn gevangen,
 De Vrouwen by de borst so pijnlick sagen hangen,
 De Mannen aen de strop, de voeten bloot gemaect
 Heb ick door brandent pick het leven uytgebraect,
 Of met een swaer gewicht liet ick haer toonen trecken,
 Dat haer haer 's levens draën schier pieken lang deê recken.
 De Moeder nam ik 't Kint seer wreed'lick uyt de hant,
 En heb het doot getrapt, en in een vuur verbrant.
 Veel Maegden, hoop aen hoop, te samen vast gebonden,
 Zijn van mijn volk tot proy my in mijn Tent gesonden,
 Het welck het meeste was, daer ick mijn geyle lust
 Met vreugt meê heb gepleegt, en dan mijn moet geblust
 Met dese myne Kling.

Baldeus.

Manhafte strijdtb're Helden,
 Gy zijt mijn onderstant, die uwe leven stelden
 Voor mijn onsterflijckheyt, en hoogh befaemde naem,
 Uw daden die zijn my ten vollen aengenaem.
 Volvoert: uw herte wens in dese Oorlogs-saken,
 Op dat de vreugde galm in Spanjens Hof mach raken;
 Het baert onsterflijckheyt, en noyt vergete lof,
 Dat u omhelsen sal tot in des Koninghs Hof.
 Maer nu is 't raedtsaem hier om veynsery te plegen,
 Licht sullen wy hier door haer tot gehoor bewegen,
 En locken haer alsoo tot in ons loose net;
 En dan soo volght vry weêr ons oude wijs en wet,
 Ick sal ten vollen uyt haer goede saken looven,
 En seggen goet noch bloedt van haer te sullen rooven:
 Ja schryven brief op brief, met vriendelijck onthael:
 En krijgt men dan de Stadt, soo loontse met het stael:

Maer nu voor 't eerst begin, soo moet men onse werken
 Met gragten spietsen diep, en dijcken hoogh verstercken;
 Voor eerst, aen Valckenburgh, de onvolmaekte Schans
 Trencheen die tot den Rhijn, soo is'er geene kans
 Voor 's vyandts vlugge Vloot; dus moet men pas en dijcken
 Doorgraven om de Stadt, om dat haer snoô practijcken
 Ons niet te licht verraên tot onser groote schant,
 Dan lagh ons roem en eer bespottelijck in 't sant.
 Boshuysen, Leyderdorp, ter Does en Soeterwoude,
 Poelgeest en Kouderkerk, en 't Huys van Haserswoude,
 Bewaert het alles wel, op dat geen eetb're waer
 Te water of te landt tot Leyden binnen vaer.

Allonso.

U wille sal geschiên: aen ons sal niet ontbreken,
 De Boeren staen gereedt om alles af te steken,
 Tot stutting voor geweldt.

Baldeus.

Wel vaert dan alle voort,
 En klampt de Stadt met list en vleyery aen boort.

Tweede bedryf.

Johan vandes Does, Stadts Kapiteynen.

Johan.

MYn tronwe Bataviers, den Vyandt met sijn machten
 Die staen wy uur op uur voor onse Wal te wachten,
 En u is wel bekend sijn groote tyranny,
 Sijn wreê moordadigheyt, en snoô verradery,
 Die nimmer sad en is van menschen bloedt te gieten,
 Al waer 't wy met verdragh hem binnen Leyden lieten,
 Soo sou hy evenwel met moorden en verraên,
 En vreesselijcke doodt ons Burgeren verslaen.
 En om dit ongeval voorsichtigh te vermyden,
 Dat noyt ons Burgery een Spaense moort moet lyden,

Soo vinden wy geraên dat wy met alle man
 Hem keeren van ons muur, soo lang men weeren kan.
 Ick waeg mijn lijf en bloet voor Burgers en voor Vrouwen,
 Wilt oock u schuld'ge plicht voor Hollandt bondigh houwen,
 En strijden tegens haer, weêrstaet sijn wreede handt,
 Al ringt hy u om 't lijf met strop, met swaerd en brandt,
 Weest daer niet af versaeght, maer keertse van u wallen,
 Al sou ons Muur en Wal door storm ter aerde vallen.
 Ick hoop des Hemels gunst met ons ten strijdt sal gaen,
 Als hy te voren met dees Burgers heeft gedaen.

Stadts Kap.

Olsteunsel van ons macht, wy schroomen geen tyrannen,
 Wy stennen op u moedt, en trouwe strijtb're Mannen,
 En sterck bemuurde Stadt, die schier onwinbaer lijckt,
 Soo maer de segen niet van onse wapens wijckt:
 Wy gaen nu vol van moedt naer al de Ravelyne,
 Als dat van Oostenrijck, en 't huys van Sint Katryne,
 Bourgonje 't hooge huys, en Ursels stercke Slot,
 Tot aen het huys te Berm, besetten met het Rot.
 En of het noodtlot viel dat hier quam hongers plagen,
 Soo sal men t' ons behoef veel liever honden knagen,
 En tot des Vyandts spijt ons eygen lincker-hand,
 En houden dese vuyst ten dienste van het landt,
 Daer meê wy in den noodt ons dapper sullen weeren,
 Soo sal sijn wreede balgh noyt Burgers bloedt verteeren,

Johan.

Hoe sterck zijn wy gemant?

Kapit.

Omtrent ses duysent man,
 Bequaem en strijdtbaer volck, dat wapen voeren kan,
 En jongens sonder tal, die al de aerde-wercken
 Dicht by het Schutters-huys, en Ravelijns verstercken:
 Een yder is vol moedt, en dapper in de weer,
 En soecken door haer vrerek te halen Krijghs-mans

Johan vander Does, Kees Louwen, Stadts Kapiteyn.

Johan.

STa Huysman, wat is dit? van waer komt ghy soo lopen?

Kees.

Uyt water, slijk, morasch, daer 'k schier in had versopen,
En uyt het Spaens geweldt, tot aen mijn keel toe nat.

Joh.

Waer werdt gy hem gewaer?

Kees.

Dicht aen 't Benthuyser gat.
En 't volck van Soetermeer wordt alle weghgedreven;
Den vyand woedt en brandt en brengt het al om 't leven.
De schuuren zijn verbrandt; het vee verstrooyt, gedoot:
Sy breken huys en hof, 't leydt alles voor haer bloot,
De vrouwe schenders staen in doode liëns omlommert,
Met sabels scherp gewet, met g'ronne bloedt beslommert.

Johan.

Waer na neemt hy sijn wegh?

Kees.

Recht aen na dese Stadt:
Want hy 't Noordaesche Vlack al ingenomen hadt,
En met een vleugel volcks verwoeste al de huysen;
Sy maeckten haer terstont doen meester van de sluysen.
Daer wiert het al vermoort, tot 't eerst geboren Kint,
De Moeders sagen 't aen, en wierden als ontsint.
De Maeghden over al die wierden vast gebonden,
En door het woedendt volck van 's vyandts macht geschonden,
Geworpen in haer hut, en jammerlijck verbrandt,
Soo dat'er veele volcks verslagen leyt in 't zandt:
Een droevig ding om sien, ja, 't raeckte aen mijn sinnen,
'k Heb alles laten staen om by u schuyl te vinnen:
Waer 'k vluchte 't was gedaen, 'k quam binnen Soeterwou,
Op hoop dat ick al daer vry veylder wesen sou:
Maer 't was'er oock in roer, den vyant quam marcheeren
Om sijn gewette swaert met Christen bloet te smeeren;

Maet 't volk haer domme vee naer ander plaetsen dreef,
 Soo dat'er niet veel volck tot Soeterwoude bleef;
 Maer voegden hun te hoop ontrent de Papenbrugge,
 Versien met halve lans, met vorck, en vlasser-plugge;
 En trokken wederom met grammelijck gemoedt,
 En sloegen eenen trop Krijghslieden onder voet;
 En kregen groote buyt in 't plond'ren der Soldaten,
 Maer moesten door de noodt het alles weêr verlaten.
 Den vyandt quam weêr aen, en dreef dit volk van kant,
 En heeft een bloedt-vlagh by het Papen-meyr geplant.
 Sijn volck by hem geruckt, de wat'ren ingenomen,
 Tot dat daer meerder volck van hem is by gekomen:
 Doen wierdt een Schip-brugh voort geheel op 't Meer geleyt:
 Aldaer dit woedend volck haer in het landt verspreyt.

Johan.

Waer maken sy haer vast?

Kees.

Dat weet ick niet te seggen;
 My dunckt sy Kroonesteyn voor 't eerste gaen beleggen:
 Ick hoorde groot gekrijt; en 't roepen was, looptan,
 Sla doot wat adem heeft, en spaert geen vrouw noch man.
 En weêr aen d'ander zy was soo een schermutseeren,
 Men kost aen geene end hem niet te rugge keeren.

Johan.

Op, Leydtsche Burgery! op, op, en slaet de trom,
 En voeght het volck by een, op dat het spoedig kom
 Met volle krijgs geweer: 't geschut voert op de wallen,
 Op dat wy schielijck niet en worden overvallen:
 De tijdt eyscht geen verloop.

Kapit.

Vaar wel. Ick spoedme voort.

Johan.

Stelt u slagoords-gewijs voor Muuren, Brugh, en Poort.

Kapit.

Uw wille sal geschiên. En soo sy ons bespringen,
 Soo sal 'k dees stale kling haer in het herte dringen.

Johan.

En gy, passeert u wegh, ick danck u voor 't bescheydt
 Dat gy my hebt gedaen in dees gelegentheydt.

Kees.

Wel, Heerschop, ick vertreck: ghy moet verwinner blijven,
En 's Vyandts felle macht van uwe Wallen drijven.

Johan.

O droef benauwde Sadt! ick vrees voor ongeval,
En sorgh dat hongers-noodt u onderdrucken sal.
Doch echter houw ick moedt, 'k en sal niet laten blijcken,
Op dat geen quade moedt de Burgers doet beswijcken,
Op hoope van Ontset: maer soo het wordt belet,
Soo is het heele Landt in 's Vyandts hand geset.

Duivenvoorde.

D'Aenstaende droeve staet die doet my innigh suchten
En weenen, ach! hoe sal mijn volck dees ramp ontvluchten.
Ick speur veel ongeval, met recht een tijdt die lijdt,
Een Burgerlijck geschrey verspryt sich wijd en zijdt:
Ick sie een groot ellendt in Leydens Kamer schijnen,
En in een tranenvloed mijn Burgers schier verdwijnen.
O Leyden! hoe 's u ziel met weê en ramp belaên?
Wie sal u hulper zijn, en uwen Vyandt slaen?
Helaes! wie sal het doen? wy kunnen 's vyands machten
Door swackheyt niet weêrstaen, maer moeten door de krachten
Van 't hongers-swaerdt vergaen. O grouwelijcke doot!
Sult ghy ons knager zijn in Oorlogs barsse noodt?
Wy zijn nu weêr omringt van Albaes wreede honden,
Die snacken naer ons bloedt met goddeloose vonden:
Geblasen in het oor door Satans boose list,
Die na des menschen ziel gestadigh haeckt, en vist.
O wreede Tyranny! wat sal men nu hier kieser,
Het langsaem hongers-swaert, of goedt en bloedt verliesen?
Wy hebben noch een hoop, een hulp, en toeverlaet,
Waer op men bouwen magh, en eenwigh vast op staet.

Die Pharôs stockigh hert, en al sijn strijtb're Knechten
 Op 't roode Meyr verwon, doen hy de stroomen slechte:
 En Amaleck bevocht, en sloegh hem gants ter neêr;
 Dat is ons een'ge troost, ons schildt en scherp geweer.

Vander Werf, Duyvenvoorde, Raephorst, Broeckhoven.

V. Werf.

OP dat het hongers-swaert 's Landts hoop niet kom doorbreken,
 Is 't noodigh dat wy van 't getal der menschen spreekken,
 En hoe lang dat het graen, met scharp en schaers gedeel,
 's Landts oorbaer strecken sal, terwijl het in 't geheel
 In ons bewaring is? men laet oock Os en Schapen,
 Ja al wat eetbaar is, doen soecken door ons knapen,
 Tot voorraedt in den noodt, en voegen 't hier by een,
 Op dat men al het volck kan spijsen in 't gemeen.

Duyvenv.

't Is al gelijk bestelt, en oock by een gedragen:
 Maer 't Burgers droef geschrey had schier mijn moedt verslagen,
 In 't aensien van 't gesmeeck om hare eetb're waer
 Te houden, maer 't most voort: en na het by malkaêr
 Op 't Raedthuys was gebracht, soo heb ick daer bevonden
 By d'hondert seven last, tot veertien duysent monden,
 Helaes! te weynigh graen, om een omringde Stadt
 Te voên in Oorloghs-ramp, en wachten 't open padt
 Op hope van Ontset: men moet van honger sterven,
 Of Leyden tot een puyn van Spanjaerts sien bederven.
 Want 't is onmogelijck, dat die vervloecte macht,
 Door onse Burgery ten onder werdt gebracht.

Raeph.

Soo is 't nu slecht gestelt, wy staen in groote vreesen,
 Indien wy weêrstandt doen, daer geen gena sal wesen:
 't Waer (na mijn oordeel) goedt te smeecken om gena:
 Want soo hy meester wordt, komt bidden al te spa.

Broeckb.

Spreekt hier van geen gena, om Leyden op te geven,
 Den Spaenjaerts Eedt is wint, hy sal in 't moordig leven
 Al even dapper gaen, hoe deê hy Rotterdam?
 Daer hy door goet verdrag met 't Leger binnen quam,
 En alsoo ras de marckt van hem was ingenomen,
 Is haer dees sotte hoop wel jammerlijck bekomen.
 Hy doot de Burgery met 't swaerd, met vuur, en touw,
 Sijn moord-lust groeyden aen, en spaerde Maegt noch Vrouw.
 Tot Haerlem desgelijcks veel Burgers sy verdroncken,
 Soo datter wel ontrent ses hondert zijn versoncken:
 Oock tot Ouwater, en tot Naerden in de Stadt,
 Daer dese Vader-beuls deên stichten badt by badt
 Van Burgers traen en bloedt; en Zutphen niet verschoonde:
 Sijn woort was al, sla doot, gelijk hy daeg'lijks toonde
 Met 't godtloos moordt-geweer: sijn woort is nu, Accoort:
 Maer sijn vervalste schrift houd al van swaert en koort.
 Al blinckt het yser schoon, het laet niet sijn verroesten;
 Al looft den vyand veel, hy laet geen moort noch woesten.
 Hier dient een Eedt gedaen, dat elck in sijn quartier
 De Stadt getrouw sal zijn, tot dat het alles hier
 Het uytterst heeft verwacht, en dat geen hoop van machten
 Hier oyt te wachten is, soo moet men dan verwachten
 't Gena en ongena dat ons den vyandt toont;
 Wy worden even niet, 't zy nu of dan, verschoont.

Raeph.

Dees raedt bevalt my wel, laet oock de Burgers sweeren
 Dat sy van Muer en Wal den Vyandt sullen keeren,
 Volvoeren wy het stuck, tot dat de laetste Man,
 Verswackt door 't hongers-swaert, hem niet meer weeren kan.

V. Worf.

't Verbondt moet zijn volbracht, komt laet ons hier te samen,
 Op hope van Ontset, dit onder ons beramen.
 Geen vreesselijcke straf heeft Leyden oyt verwacht,
 Als dat men door het stael of hongers-swaert versmacht.

Duyv.

Tot welstandt van ons Landt, en Godes Kerk te eeren,
 Soo voegt u by 't geweer, op dat wy t' samen sweeren.

Eedt.

*WY sweeren goet en bloedt te wagen voor het Landt,
 Voor Gods geheylight Woordt, en Staten on derstandt
 De Spaensche Tyranny van onse Muur te keeren,
 Tot dat de laetste man, naer lange tegenweeren,
 Heel macht'loos afgestooft zijn krachten en gewelt,
 Door 't swaert of hongers-noodt ter aarden is gevelt.
 Soo straft den Hemel ons soo wy, 't niet naer en komen,
 En doet een zee van ramp of onse hoofden stromen.*

Raeph.

't Besluyt dat is nu vast en bondigh hier gemaect,
 En yder draeght nu sorgh dat Leyden wordt bew aeckt.
 Soo Godt ons nu behoedt voor stormen ende loopen,
 Voor aenslagh of verraet, staen wy op goede hoope,
 Dat naer een lang Beleg wy krijgen hulp en macht;
 Haer baet gewelt noch list als Godt haer heyr verkracht:
 Want soo het Hooft beswijckt en laet de moedt vervallen,
 Het lijf versucht hem oock, en smelt tot niet met allen.

Soldaet, Duyvenvoorde, Raephorst, Broeckhoven, Vander Werf.

Sold.

MYn Heer, 'k vrees voor verraet. Hier heb ick op de Wal
 Gevonden dese Brief.

Duyv.

Wat of dit wesen sal?

Raeph.

Komt, breekse spoedigh op, en wilt den inhoudt lesen;

Broeckh.

't Is Vyandts zegel-merck, 't sal uyt het Leger wesen.

Duyvenvoorde leest.

Ick Franciscus Baldeus, eysche, uyt last van sijn Koninglijke Majesteyt van Spanjen, Leyden, met den aankleven van dien, op genade en ongenade in onse handen, ende dat in 't korte te resolveren, sonder meer als drie dagen uytstelte nemen: ende soo uwe hertneckigheyt dese voorstelling verwerpt, sal ick, naer u veroveringe, al u Burgers door het scherpe Mes van Justitie laten passeer en: want soo onmogelijck als de Sterren aen den Hemel zijn te bereycken, soo onmogelijck is de Stad door Menschen handen te Ontsetten. Dus laet u hertneckigheyt geen oorsaeck van u bederf zijn.

Beraedt u by tijds.

O vreeselijcke Brief, waer voor een yder schrickt!
 Waer voor dat Hollandt schreyt, en schier in 't bloedt verstickt!
 O dicht omringde Stadt! uw druck was licht te ramen
 Doen dese Vader-beuls voor uwe Wallen quamen:
 Die, als het ongediert, steeds zwieren over al,
 En soecken 't laeuwe bloedt te tappen uyt u Wal.
 Ja, hongeren na 't nat van Burgers bloed'ge tranen,
 Om haer bloedtgerigh hert met lust daer in te banen.
 Maer neen: soo lang dees arm aen 't lichaem is gevest,
 En ons maer soberlijck den honger wordt gelest,
 Soo sal hy nimmermeer, soo Godt onspaert het leven,
 Ons dwingen met geweldt, om Leyden op te geven,
 Wy sullen noyt verstaen tot overgaen der Stadt,
 Voor ons het zweet en bloedt doos 't swaert is afgemat.

Broeckh.

Wat dunckt u Heeren dan, hoe lang het graen sal strecken?
 Want sober uytgedeelt, sal soet en suur verwecken:

Dus tast in u gemoedt, terwijl men schrijven sal
Aen ons Groot mogent Vorst; op dat ons ongeval,
Met hulp van Godes handt, brengt wederom verblyen.

V. Werf.

Vier maenden staen nu vast, en meerder mach 't niet lyen.
Soo staptmen merckelijck de bitt're doodt te moet.

Raeph.

O Haerlem! door uw val smaect Leyden soo een roet:
Dien dagh dat uwe Wal en Burgers neder vielen
Voor 't Spaens vervloecte volck, dat alles gaet vernielen,
Betreuren wy nu noch: had nu d'Oranje-vaen
Tot Spaenjaerts spijt, ons vreught, op uwe Wal gestaen,
Wat aangename hulp waer dan voor ons geboren?
Maer die 't al hoeden wou, heeft nu het meest verloren.
Dan noch, soo dit besluyt ten besten ons geluckt,
Soo hoop ick den Tyran van ons sal zijn geruckt.
Gy Heeren, dit besluyt nu daed'lijck aen de Staten
De weet moet zijn gedaen, op dat sy niet en laten
Te naerderen de Stadt, en zoeken met geweldt
Den onbetoomden Draeck te drijven uyt het Veldt.

Duyv.

Men prest de Brieven voort, op dat sy ook beginnen:
Men windt een groote strijdt, soo men dees tijdt magh winnen:
Een yder hoed' sijn Muur, en wacht op goet bescheyt,
En soo met hoop van troost, een blyen uytkomst beyt.

Leyden.

WAt lijdt mijn ingewant? wat kruypt'er door mijn leden?
Elck lidt dat klopt en beeft van boven tot beneden,
En 't bloedt bedroeft mijn ziel, soo dat mijn bange hart
Naer adem haect en treckt in 't midden van mijn smart.

Maer laes! een binnen-strijdt van 's avonds tot den morgen,
 Houdt sich met eygen strijd in 't lichaem vast verborgen:
 Hoe kom ick weer Ontset? wie helpt my uyt den druck?
 Wie vecht 'er voor mijn krans, en stut mijn ongeluck?
 Helaes! ons tegenweer dat magh heel weynigh baten.
 Sy zijn te vast bepaelt, en willen niet verlaten
 Het geen sy voor een proey besetten over al,
 Maer soecken 't door haer list te vangen in den val.
 Daer hoor ick Oorlogs-toon, dat sal my naerder komen;
 Het ysselijck geklanck komt ruysen door de hoornen:
 Wat of het wesen sal? het schatert in mijn oor,
 Ick beve voor de klanck, doch neygh my tot gehoor.

Carion met een Trompetter, Johan vander Does antwoordt op de Wal.

Johan.

WAt is 't dat gy begeert?

Carion.

Ick eysch van 's Konings wegen
 De Stadt in mijner handt.

Johan.

U eysch komt niet gelegen;
 Wy geven Stadt noch Landt in Moordenaers gewelt.

Carion.

Daer is gena voor u, soo ghy u reed'lijck stelt.

Johan.

Gena! gelijk ghy 't Landt hier overal vereerden.

Carion.

Om dat sy haer te streng met groot verraedt verweerden;
 En soo ghy oock niet wilt, het jong-geboren Kint
 Dat oock niet leven sal, indien men u verwint.

Johan.

Eer dat men het, op hoop van u gena, sou geven,
 So swaeyen wy het swaert tot 't eynde van ons leven:
 Ja sullen, vol van moedt, soo lang u wederstaen:
 Tot dat de laetste Man sijn leven is vergaen.
 Dan doch, wy hebben hoop om uytkomst te verwachten;
 Den Prince sal men haest hier binnen sien vernachten.

Carion.

Wat uytkomst wacht ghy doch? sijn Leger is ter neêr
 Geslagen en verwoest, haer macht en kan niet meer
 Versamelen by een: haer Vaendels zijn gewonnen,
 En 't meeste volck gevaên.

Johan.

Dat hebt ghy, guyt, versonnen.
 Wat meynt ghy dat wy hier voor logens zijn vervaert?
 Ick weet des Princen macht is niet by een vergaert.
 Ghy hel-hondt, voort van hier, gaet naer u moordenaren,
 En seght den opper-beul met al sijn boose scharen,
 Dat hier noch kruyt en loot voor hem ten besten is.
 Vertreckt hier ook van daen, eer ick mijn gramschap slis.

Carion.

Ach Burgers! dit gehoon dat sult ghy u beklagen.

Johan.

Ick seg dat gy vertreckt, met u vervloeckte lagen;
 Of dit past op ukomst.

Carion.

Dat breeckt u namaels op.
 Dit swaerd dat eyscht door wraeck te kloven door u kop.

Johan.

Ick segh dat ghy vertreckt: ick ra u nu ten besten;
 Want soo ghy langer toest, soo sullen dese Vesten
 U galg en doodt-kist zijn. Daerom siet wat ghy doet.

Carion.

Blijft hardt, en stapt u doodt tot uwen hoon te moet.

Baldeus, Carion, Allonso, Sichem.

Baldeus.

Hoe wreeck ick dese spijt ten volles naer mijn wenshen?
 Hoe sal dit gruw'lijck hoon door wraeck dees Stadt verslenschen?
 Hoe sal ick met mijn swaerd door dese vlugge handt,
 Den hoonder sneeuw'len doen, en worgen met de bandt.
 Hoe derft gy boos gedrocht soo smadelijck hier spreken?
 Daer ick u neb omringt, en ghy niet uyt kunt breken,

Of worst'len uyt mijn handt. O grouwelijck bestaen!
 Maer dees gewette kling die sal het effen slaen.
 Doch 't schijnt sy zijn bewust, hoe listig wy eens schrijven,
 Om soo de Wet en 't Landt de steek des doots te geven.
 't Was onder goetheyts schijn, het geen wy riepen soet;
 Ons Vorst dorst naer de Vreë; maer niet naer menschen bloet.

Carion.

Ick sprack, siet wat gy doet, gy sult het u beklagen,
 En schelt de Vorsten niet, maer wilt met hun verdragen,
 En ondertast de saeck: doch 't antwoordt was, gy fielt,
 Vertreck terstont van hier eer u mijn handt vernielt.

Baldeus.

Verset u ongeval; want na verloop van weecken
 Sult gy dit smaed'lijck hoon ten vollen konnen wreecken
 Ick geef u volle macht: brouwt aenslagh en verraet,
 En parst de ziel uyt 't lijf die u naer 't leven staet,
 Soo sal men tot ons eer, om 't hoogste liedt te singen;
 Het Kettters hardt gemoedt met d' Inquisici dwingen:
 Soo wordt haer moedt gestut, en druck verteert haer Stadt;
 Wy sullen haer in 't kort doen beven als een bladt.

Allonso.

Om naer 't gewenschte heyl in 't korte te geraecken,
 Soo laet aen dese wegh een vaste Schansse maecken:
 Want 'k hebbe hier verspiet, hoe dat'er vele liën
 Van warmoes, kool, en graen, en wort'len zijn versien,
 Al sluypend' by de nacht bekruypen sy de wegen,
 En plucken al 't gewas van 't geen daer is gelegen:
 Soo wordt de Stadt versien met nieu-gewasse fruyt;
 't Schijnt dat het in 't gemeen gegeven is tot buyt,
 Het welck ons schaed'lijk is: wy moeten daer op letten,
 En stadigh in het Landt Soldaten neder setten,

Op dat daer niemandt meer sich selven soo verstout
Die ben by dagh of nacht meer op het Land onthoudt.
Wat dunckt a van het stuck?

Baldeus.

't Is van u wel versonnen;
Ick wil dat aen de Schans sal daed lijck zijn begonnen,
Soo sal men met geweldt betoomen haren loop,
En brengen by het groen, geschut en loot te koop.
Gaet, voert ghy hier het volck. Ick sal u hier vertoeven.

Baldeus, Allonso, Sichem.

Bald.

HET maecken van dit werk sal Leyden so bedroeven.
Dat sy door grooten angst en soo een ongeval,
Niet weten sullen boe men ons noch keeren sal.
Ick sal hoe langhs hoe meer haer Wallen soo benaeuwen,
Dat sy haer vlees en bloet door honger sullen knaeuwen.
Ja, worden so verswackt, dat sy in hare noodt
Noch roepen sullen, geef de Stadt, of schaf ons broodt.

Sich.

Daer komt den Krijgsheldt aen, die met sijn Mavors handen
Soo dapper heeft geklampt in 't rooven van de Landen;
Het schijnt voor's Konings eer loopt yder in de vlam,
En maeckt den Adeldom onsterffelijck van stam.

Baldeus, Carion, Allonso, Sichem, Soldaten.

Bald.

SA! treedt in dese Schans, en strijdt als wreede gieren,
En dwingt u vyandt soo, dat hy in geen manieren
Kan komen op dit Landt. Loopt dapper op hun an,
Maeckt dat niet een van hun uw swaert ontkomen kan.
En tot verseeckering sult ghy dit gouerneeren;
Een bende sonder hoeft en kan geen aen val keeren.

Carion.

Ick voegme naer u wil, laet dit maer op my staen,
Ghy mooght naer uwe Tent gerustigh henen gaen.

Carion, Leydtse Burgers, Soldaten.

Carion.

WAeck op, ick hoor geluyt: het is hier slecht geschapen,
Op Mannen, in 't geweer, Op, wapen! wapen! wapen!

Ley. Sol.

Sla doodt! sla doodt! sla doodt!

Sp. Sol.

Och Mannen geeft gena!

Car.

Een yder hoed sijn lijf.

1 Ley. Burg.

U smeecken komt te spa.
T'sa Burgers weert u nu, en laet de moet niet sacken.

Spa. Sol.

O schandelijck gevecht! uyt ons gemaecte bracken
Soo schandelijck verjaegt?

2 Ley. Burg.

Sla doodt! wie in de Schans
Hem in de wapens houdt: verdient is dese krans:
Dees t' saem gerotte guits zijn t' harer schant gevlooden,
En laten in haer vlucht wel by de vijftigh dooden.

3 Ley. Burg.

Nu is het vruchtb're Landt een roof voor alle man,
Een yder hael soo veel als hy maer dragen kan.

Derde bedryf.

Vander Werf.

V. Werf.

GOdt hielp ons wonderbaer! ick moet sijn daden loven,
Dat hy, tot sijnen roem, den Spanjaert heeft verschoven,
Geslagen op de vlucht, vermorselt met het stael,
De rest noch in de vlucht verdreven altemael
Tot in haer trenchement, en opgegraefde Wallen,
Al waer sy heel verschrickt ter neder zijn gevallen;
Soo ging 't met dit gedrocht; maer Vader mocht ick fien
Dat sy door uwe hand van Leyden moesten vliên,

Soo was ons angst, en noodt, en kommer afgenoomen,
 Soo quam uyt uwe rots 's Landts Vryheydt weder stroomen,
 De welstandt rees weer op, de Stadt die baerde vreugt,
 De Kinders slap en flaeuw, die smaecten weder jeugt:
 Maer 't voedsel van de borst nu droevigh wegh moet droogen
 Door sware hongers-noodt, soo dat men 's Moeders oogen
 Siet sincken in het hooft, door traentjes die sy laet,
 Om dat haer zuygeling in sulcken droef heyt staet.
 Veel maeghden uytgeteert, die siet men loopen dwalen
 Vermomt hier aen de vest, Om een'ge spijs te halen,
 En schamen sich dit werk; dan Heer, het is geen schant:
 Als 't u eenmael belieft, helpt ons van moort en brant.
 Wie of daer komen sal?

Burgers, Vander Werf.

1 Burg.

O Hooft der Leydtsche Staten!
 Hoe lange sult gy ons in dees ellenden laten?
 Hoort naer u Onderdaen, en sijn te swaren kruys;
 Die door den hongers-noot sijn Vrouw nu doot in huys
 Ellendigh liggen vindt: mijn Kind'ren voor de deure
 Die lecken uyt de goot, met een swaermoedigh treuren.
 Ach! mocht ik noch met haer, als den verlooren Soon,
 Mijn leven voên met draf! Maer laes! 't is ons verboên
 Van Spaenjaerts, die ons nu naer ziel en leven putten,
 Wie sal ons nu voortaan voor meer onheyl beschutten?
 O desperate tijdt! die ziel op ziel vervoert,
 En daer het Spaensche juck soo listiglijk op loert.

2 Burg.

Ach trouwe Burgers heul! laet u versierende oogen
 Op ons ellendigheyt doch eenmael zijn getoogen:
 Mijn al te droeve Vrouw, die eerst bevallen was,
 Lagh in een groot ellendt: maer naer een dagh, soo ras
 Sy maer begon te staen, soo is sy heen gekroopen,
 En socht haer voedsel doen in vuyte vulnis-hoopen,

En liet alleenig t' huys haer jonge suygeling,
 Dat door ellendigheyt de seys des doods ontfing.
 Ick kom met haer in huys, sy wierdt door schrick bevangen,
 En braeckte de ziel uyt 't lijf met tranen op de wangen,
 En roept: ô man, ick sterf! sy geeft een snack of twee,
 En roert haer verder niet en leyt haer op de stee,
 Ick stondt door rouw verbaest, en wist niet wat te maken,
 Ick kon in lange tijd mijn vrouwe niet genaecken.
 Dus kom ick nu om hulp, u reed'lijckheyt is groot,
 En balsemt mijne wond, in mijn bedroefde noot.

3 Burg.

En ick, na dat ick oock was van de wacht gekomen,
 Heb ick aen Pankraes Kerk een, droef gesicht vernomen,
 Mijn kind'ren alle drie die lagen voor de deur,
 En leckten 't g'ronne bloed, gedreven. voor de scheur
 Dat slachters binnens huys van paerden lieten loopen,
 En schepten 't in haer hoed, dat sy door, honger soopen.
 Helaes! naer dit gesicht soo vond ick swaerder kruys,
 Mijn al derwaerdste Vrouw die vond ick dood in huys:
 Sy sat op eenen stoel, haer handen stijf geladen.
 Met vellen van een paert. O swaert van ongenade!
 Wat brocht gy my verdriet! ô man! siet ons ellendt,
 Hebt gy een Christen hert, dat Christen hert erkendt,
 Erbarmt u over ons, aenfiet ons droevighst lyen.

V. Werf.

O droeve Burgery! hoe kan ick u verblyen
 Daer vreught noch hoop en is, wat wilt gy doch van my?
 Wat kan ick hier in doen, dat u tot vreught gedy?
 Is u ellende groot? God (hoop ick) sal 't versachten,
 Gy moet (naer tegenspoet) een soet verblyen wachten,
 Godt straft nu onse sond.

3 Burg.

Ons druk is laes! te groot.

V. Werf.

Ons sonden zijn voor God noch swaerder, klaer en bloot.

De straf die is wel swaer, maer groot is Gods genaden;
 Noch grooter is de deught van sijne vrome daden
 Die hy bewesen heeft: wanneer het hem behaegt,
 Soo is des Vyands heyr wel haestig weg gejaegt.

1 Burg.

Den tijdt valt ons te lang, men siet de nood vermeerren,
 En 't langh gevoede bloedt door hongers-nood verteeren.
 Men loopt nu by de wegh, en soeckt voor spijs op stract
 Dat lang vertreden is: 't is over al, wat raet;
 De kassen die sijn leegh, het maegnschap is vergeten,
 De brouwerye leegh, den backer heeft niet 't eten;
 Den adelycken staet, die 't eer in volheyt hadt,
 Die soeckt (door hongers-noodt) haer kost aen hondt en kat.
 Den arm gemeene man, die vindt men by de wegen
 Met kind'ren doodt ter aerd, door Pest ter neer gestegen:
 De Burgers sijn te swack, om alle doode liên,
 Gelijk 't behoerlijck is, met aerde te versien.

V. Werf.

Helaes! wat sal ick doen? ô ramp! wat sal ick maecken.
 Hoe sal hier noch een end van dese droef heyt raecken?
 Wat middel is hier toe?

2 Burg.

Dat men de Stadt op gaf.

V. Werf.

De Stadt, ô quaet bescheyt! en spreekt my daer niet af;
 Soo leed ghy meer ellend. In plaets van sonder eeten
 Saeght ghy u vleesch en bloedt moortdadigh neêr gesmeten.
 'k Heb daer een gruwel af: 'k en sta het nimmer toe;
 Tot quyting van mijn eer, ick Leyden nu behoe
 Voor 't raeuwe Spaensche juck: 'k sal nimmer consenteeren;
 Maer tot mijn laetste bloedt haer van ons wallen keeren.

Ach Burgers! weest getroost, en stelt u doch te vreên;
 Erbarmt u over 't volck van Leyden in 't gemeen;
 Want, valt gy haer te voet, haer juck sal u verdelgen,
 Haer noyt ontroerde bloedt souw u door 't swaerd verswelgen,
 Dus sier wel wat ghy doet; de plaegh die valt op u,
 Een plaegh daer d'aerd' voor schrickt: een plaegh waer voor ick gruw.

3 Burg.

O suyl der Leydsche Staet! ghy hoed ons voor de kuylen
 Die voor ons zijn bereydt. Maer laes! ghy doet ons huylen,
 Door droeve hongers-nood. Ick acht het swaerder pijn.
 Als in het Spaens geweld haers klauwen vast te zijn.

Vander Werf, Dirk van Poel, Burgers.

V. Werf.

DAer komt de Bode aen. Wat is'er goets geschapen?

Dirck.

Mijn Heer, het Princen volck is dapper in de wapen,
 En leggen al gereedt met schepen sonder tal
 Recht op 't Noordaasche Vlack.

V. Werf.

Hoe staet het over al
 Door 't water van de Maes?

Dirck.

Het water is gelooopen
 Wel seven palmen hoogh, daer is nu goede hoope
 Te worden haest Ontset, soo sich de wind maer rept.
 Ick hoop ghy binnen 's weecks secoers van vyvres hebt.

1 Burg.

O overvreugde maer! die Leyden komt begroeten,
 En breeckt de Spaense kling aen stucken voor haer voeten.

V. Werf.

Brengt dese tijding stracks met vreughde aen den dagh,
 Op dat het al het volck tot vreugd verwecken magh.

Vander Werf.

HOe is de Stad in roer door mannen en door vrouwen?
 En hitst de felle twist? Hoe sal ick 't werk noch brouwen
 Dat yder sich vernoeght? men schelt al meest op my
 Dat ick de oorsaeck hier van dees ellende zy.
 Sy volgen quade raet, en gaen te murmureeren,
 En dreygen my, en oock mijn huys, te distrueren.
 'k Houw echter even stant, en roep wel mannen! hoe!
 En brouwt geen binnen-krijgh. Hoe benje dus te moe?
 Daer hoor ick weêr gerucht. Wat tijding sal dit wesen?

Leydsche Vrybuyters, Vander Werf.

Vryb.

WY Oorlogs-lieden t'saem versoecken hier by desen
 Verlof, om uyt de Stad te trecken met malkaêr:
 Daer leyt ons krijgsgeweer, dees last is ons te swaer;
 Den honger is te groot; men kan geen wapen voeren,
 Dus geeft ons vry geley.

V. Werf.

Gy komt mijn bloed ontroeren
 In dees bedroefde staet: hoe wilt gy soo verkeert?

Vryb.

Wy hebben voor de Stad ons mannelijck ge weert,
 Tot nu op dese uur: maer als men sonder t' eten
 Sijn wacht besetten moet, so kunt gy oock wel weten
 Dat 't niet langh dueren kan. De maegh dient eens gevult;
 Want hongers-nood in krijgh is hoeft van ongedult.
 Dan wilt gy naer den tijdt ons spijs en drank verleenen
 So sullen wy ons met de Wapens weer vereenen
 Ter eeren van dit Land: hoe heeft men 's vyands macht
 Op 't Harelemmer Meyr manhaftig t'onderbracht,
 En groote proviand door 't vechten afgenomen?
 Hoe stonden wy beklemd in 't midden op de stromen,

Doe men haer stormen stut op weersegs spitse top?
 Geharnast in het stael, daer noyt een ys'ren kop
 Kost breeken onse macht, en met bebloede leeden,
 Daer naer hier voor de Poort soo dapperlijck gestreeden
 Op 's vyands felle macht? die men naer grooten slagh
 Den vyand van den roof met schande vluchten sagh.

Wenf.

Wat roemt gy op u dienst? wat pocht gy op u daden?
 't Was u beloofde schuld, en yder een geraden
 Voor 't Land een dienst te doen, hoe menig Oorloghshelt
 Die midden in de slagh is tot'er doot gevelt?
 Ja, die door tegenweer schier doodt hier binnen komen,
 En sullen openbaer haer daden niet beroemen
 Als ghy met snorcken doet. 'k Stond oock wel eer in 't veldt,
 En midden in 't gekerf van 's vyands wreed geweldt,
 Dat helm en harnas wel van 't lijf wierd weg geslagen:
 Maer noyt ick sulck een roem heb door de Stad gedragen.
 Wat meent ghy bluffers, dat men u noch smeecken sal,
 Op dat naer u vertreck gy Leyden doemt ten val?
 Neen, tomelose schaer; al is de Stad vol plagen,
 Gy sult in u vertreck het onluck met u dragen:
 Want ick hier niemandt niet beloof het daeg'lijcks broodt,
 De proviand is kleen, 't getal van 't volck is groot.

yb.

So gunt ons vry geley.

Wenf.

Wel aen vertreckt te samen,
 Belhamels van de Stadt, die hier sich niet en schamen
 Te schelden haren Raed, wijck voort uyt dese sael,
 Eer ick door grimmigheydt met 't swaerd u achterhael.

Vander Werf.

V. Werf.

EN sal ick nimmer rust naer 't lyen oyt genieten?
 Hoe lange sal de twist hier noch in volheyt vlieten?
 Hoe langh sal 't slangespogh gestadigh zijn op my?
 Ondankb'ren onderdaen, die ick van 't juk bevry.
 Ach, waermijn ziel gestort, soo had ick dees ellende
 En droef heyt niet gesien! maer waer ick my nu wende
 Ick vinde nimmer troost. Hy quijt sich als een man
 Die 't rasende gemeent in stilte brengen kan.

Leyden.

O Droevigh noodtgeval! wat ramp komt my bestryen,
 Nu my het hongers-swaert en pest so veel doet lyen,
 Mijn ingewand verteert, mijn herte klopt en slaet,
 Dat door den hongers-nood hoe langs hoe meer vergaet;
 Helaes! 'k ben buyten hoop, nu ik de doode lijken
 Sie Ieggen op de straet: geen Pest verschoont de tijken,
 Noch wijs en hoog van moed; maer sterven over al
 Ontelbaer van mijn volk, so dat'er binnens wal
 Meer sterven van de Pest, als hongers sware plagen,
 So veel dat nu het Volk de lijcken niet kan dragen,
 Of voeren onder d'aerd: ja blijven op de straet
 Door swackheyt leggen neêr, en sterven op der daet.
 Dees plagen zijn wel groot, maer nu komt daer noch boven
 U overfelle twist, en soekt my te beroven
 Van 't loffelijk Staten-dienst, en hitst de goe gemeent
 Gestadig op de loop! al zijnse vast vereent,
 Het slaetse weder los door een bedrogh van schrijven;
 So dat men nacht op nacht in wapen dient te blijven.
 O endeloose druck! hoe parst gy nu mijn kroon?

O Pest! o hongers-swaerd! wat brouwt ghy al veel doên?
 Wel eer gink ruyter-wacht 's nachts binnens walle draven,
 En stuttend rottend volck, dat sich op straet begaven,
 En dwong haer op der daed te seggen, wat sy daer
 Dus eenigh in de nacht beslooten met malkaer;
 Sy dan met quaet gelaet en wederspannig spreecken,
 En willen haer geleen niet voor de Ruyters breecken,
 Maer willen 't vals pardon aennemen met geweld,
 Dat ons Baldeus hier oock soo vaeck heeft voorgestelt.
 De ruyters furieus die tegen strack aen 't rijden,
 Besetten over al het volck aen alle zijden,
 En hielden s'alle staen, en spraken, mannen, hoe?
 Ghy soeckt u ongeval, ghy soeckt u eygen roe
 Te halen op u lijf. Ach! stelt u doch te vreden,
 Laet u vergaren staen, en wilt naer huys toe treden,
 Het muytenerend volk voor haer geen kans en sagh,
 Die schaemden hare daed; en sonder iet gewagh
 Te maken op de straet, is elck na huys gevlooden.
 Maer laes! het paerde-vlesch wierd ons soo wel van nooden
 Dat wy de ruyter-wacht heel hebben afgeschafft,
 En maken 't paerde-vlesch ons lichaem tot een graft.
 Dan ach! de Glippers vals die 't Vaderland versaeckten,
 Die bieden vrede aen, en eertijds oproer maeckten;
 Maer d'erb're Magistraet haer voor de Vrede wacht:
 Dees Vree, dees valschen Vree, die werd hier niet geacht.
 Men neemt een spiegel klaer aon Haerlem, Zutphen, Naerden,
 Hoe dat een bloed'ge Vree dees vrome liëns beswaerden.
 Dus schreven wy terstond, het fluytje gaet seer soet,
 Wanneer de Vogelaer het vinkje komen doet.

Men acht geen valsche tongh, wanneer hy komt tot vleyen,
 Of eene Crocodil, wanneer hy staet teschreyen;
 Want beyde is 't bedrog, de Crocodil of tong,
 Die noyt uyt droeffenis, maer uyt een loosheyd song.

Burgers.

1 Burg.

DE Stad is heel in roer: het volck met groote hoopen
 Begint nu op de straet al rasende te loopen
 Met sonderlingh krackeel; d'eeen vecht, en d'ander schreyt,
 En hebben sich te hoop recht voot 't Stadt-huys verspreyt.
 D'een wil de Magistraet in 't lauwe bloed verdomp'len;
 D'aer wil de Haeghsche Poort met aenslagh overromplen:
 Men hoort een Wee geschrey door onderling gevecht,
 't Verraet komt voor den dag, en weer tot niet geslecht:
 Dan laes! wat baet ons doch die muyten, twisten, schelden,
 't Is beter dat wy t' saem d'ellend en droefheyd melden
 Die 't Burgermeesterschap bedient, dien Vander Werf,
 Op dat hy middel soeckt te stutten het verderf
 Van onse Burgery. Daer komt den trouwen Herder.
 Houd stand! ô waerden Heer! en treed doch nu niet verder.
 Siet met medogentheyd ons rey van Burgerlien:
 Wilt ons in dees ellend doch eens u bystand bien.
 Erbermt u over ons: ach! sier dees mag're leden
 Die steeds om laeffenis u hebben aengebeneden,
 Maer wierden noyt vertroost. Wy bidden andermael,
 Troost ons in ons ellend, en doet ons bly onthael.

V. Werf.

Wat hulp sal ick u doen? die sellefs moet gaen dwalen

Om een'ge laefenis tot mijn behoef te halen?
 Hoort, Burgers, eens voor 't lest: 'k en weet geen ander raet,
 Als dat gy met 't geweer my datelijck verslaet,
 En kapt mijn romp van een, en deelt malkaer de stucken,
 Soo wijdt het strecken kan: kom, wilt mijn ziel ontrucken,
 Ick ben ter dood bereyt: mijn lijf sy u een roof,
 Op dat ick daer den nood en honger mee verdoof.
 Ick acht het minder pijn dat ick voor u moet sterven,
 Als ick in 't leven dan de Stad sou sien bederven.
 Komt, Burgers, tast nu toe: voldoet uw 's Heeren eysch,
 Voldoet de laetste dienst, in 't snijden van mijn vleesch.

2 Burg.

Nu, nochte nimmermeer, ô trouwe Heldt der Helden!
 Die uwe ijf en bloed soo menigmale stellten
 Voor ons in doods gevaer.

3 Burg.

Ick sta het nimmer toe,
 U lijf, en moedig bloed, sturf Leyden tot een roe:
 Wy soecken niemands bloed; maer om ons lijf te houwen.
 Geljck Baldeus shrijft.

V. Werf.

Gy moogt hem niet vertrouwen,
 Sijn lagen die zijn vals, sijn wegen zijn gestrickt,
 Gelijck een vogelaer die op den vogel mickt:
 Of als een honig-aes dat in de waterstromen
 En het bedrog niet weet, maer schiet soo na de grondt,
 Doch word op versche daed fenyniglijck gewondt;
 Een wond, een droeve wond, die niet is om genesen;
 En moet door gragigheyt een anders proye wesen;
 Aldus 's vyandts aes; want soo ghy eenmael bijt,
 Zijt ghy, door loos bedrogh van 't aes, u leven quijt.

1 Burg.

En is dan hier geen troost?

V. Werf.

U troost is in Gods handen.

1 Burg.

Hoop heeft ons lang vertroost, maer komt ons nimmer landen.

V. Werf.

Wanneer ons troost hier land, sal 't luck hier endloos zijn.

2 Burg.

Die komst die duurt te lang, en voed ons dood'lijck pijn.

V. Werf.

Hier gelt geen morren meer. Ick kan u wond niet heelen,
Sier daer, daer is mijn swaerd; wilt gy mijn lichaem deelen,
Soo helpt my uyt de pijn.

1 Burg.

Godt sloegh ons al tot niet
Indien men 't moedigh lijf soo jammerlijck dood stiet.

*Vander Werf.***V. Werf.**

O Endeloose druk! ô schamper listigh schrijven,
Wat lagen sult gy noch voor onse wallen drijven?
Hoe duyckt de slangh in 't gras, die 't gift nu op ons draeght,
Terwijl 't verhongert volck door pest werdt opgeknaeght!
Den Burger roept, maeckt Vreê: maer 'k heb den eed geswooren
Voor 't lieve Vaderland: dies wil ick nimmer hooren
Na Spaensche logentael. O Godt komt dond'ren neer,
En slaet de qua met vrees, u handt is ons geweer.
Gy zijt dien stercken God, die Pharôs machten smoorde,
Senacherib versloeg, en 't boose volck vestoorde.
Kom, help: de Leydsche Stadt; sy bidden om genaed,
Besiet haer droef ellendt, en hungerigen slaet.

Vierde bedryf.

Kees Louwen, dragende een Korf met Duyven.

HOewel de Spanjaerts nu deez' wal so sterk besluyten, Dat niemand in de Stad, en ook so weynig buyten Door 't Leger komen kan; noch heb ik hert en moedt Om dese Duyven, self ten koste van mijn bloedt, In 's Prinsen Leger, by Louys Boesor te brengen: Van waer sy, (by aldien 't den Hemel wil gehengen) Als boden sullen zijn; door dien sy zijn gewent Van 't slag te vliegen, om, heel over 's vyants tent Hun aes voor haer, en voor hun jongen, te gaen halen. Dies kan men, als men wil, hen weêr op 't slagh doen dalen Met briefjes aen'er poot, waer in dees droeven wal Kan lesen, hoe men haer (met God) ontsetten sal. 'k Hoop dat my dese saeck ten besten sal gelucken, En dat het Spaens geweld noyt Leyden sal verdrucken. Ick waeg mijn leven dan, en doe mijn plicht getrouw, Ten dienst van 't Land, en oock ter eeren van Nassouw.

Carion, Trompetter.

DIt toeven duurt te lang; sy achten bood noch brieven, Of vriendelijcke gunst. Sal 't haer dan niet gelieven Te komen op de wal, so treek ick weder heen: Za, blaes noch eens voor 't Iest, op dat mijns Heeren reên Haer brengen tot beweegh. Daer komt een rey van mannen.

Stads Kapiteynen, Carion met een Trompetter.

Kapit.

O Blaffer schoon voor 't oogh! wat leggen u Tyrannen,

Al! isten in het werck? wat wilt ghy wederom
Dat ghy dus stadig blaest!

Carion.

De oorsoeck dat ick kom,
Is op mijn 's Heeren brief besoheyt van u te krijgen:
Dus is'er iets bestemt, en wilt voor my niet swijgen.

Kapit.

Wat is het voor een volk die staeg haer snode drift
Ons Off'ren met mond, of met haer valsche schrift?

Carion.

't Zijn Burgers, die wel eer zijn uyt de Stadt gewecken.

Kapit.

So soecken sy met list haer over ons te wreecken.

Carion.

Noyt is 't by haer gedacht, maer soecken d' oorlogs-ramp
Te slechten van u wal.

Kapit.

Hoe Naerden dat bequamp
Is ons noch wel bekend: dees Glippers die versaecken
Haer lieve Vaderland, en 't geen sy voor ons maecken,
Schuylt, onder schijn van vriend, de grootste schelmery;
Dus, daer ghy nu om komt, en vind ghy niet by my,
Want aen dit trouw'loos volck en is niet veel gelegen.

Carion.

Siet Burgers, wat gy doet, gy hebt van 's Konings wegen
Indien ghy 't overgeeft, verkregeen goet pardon.
Dus luystert naer mijn woord, eer dat de gulde Son
Eens driemael onder gaet: men sal u niet beswaren
Met stercke guarnisoen: maer slegs de Stad bewaren
Met twee drie vend'len volcks.

Kapit.

Vertreckt hier voort van daen,
Wy zijn dit niet gesint.

Carion.

Ach wilt u doch beraên!

Kapit.

Wy nemen kort beraet: het loopt ons meê of tegen.

Carion.

My jammert 's Heeren gunst, die 't wel sal overwegen,
Wanneer hy hooren sal uw' groot hartneckigheyt.

Kapit.

Dit marren duurt te lang: gy sult in eeuwigheyt
Niet krijgen d'overhand: dus gaet gy uwe wegen;
U Vorst is niet gewent als moordery te plegen.

Baldeus, Allonso, Sichem.

Bald.

DE schrick verbaest mijn hert; wie is hy my bestrijdt?
 Waer is hy die my jaeght, of die mijn eer benijdt?
 'k Sie niet als gulle stroom, dees raed my te begeven
 De Stad. O neen! 'k verlies veel liever sels 't leven,
 So ick blijf noch bepaelt, ja tot de laetste man;
 Hoewel men door de vloet het velt niet gronden kan.
 Den vyand leydt gereedt! maer soo 't geen storm wil waeyen,
 Soo sal haer groote hoop in grooten angst verdrayen:
 Doch so de wind sich rept Zuyd westelijck naer de Stadt,
 Soo moet ick op de vlucht, en soecken 't hase-padt;
 Maer eer 't soo verde komt soo hoop ick haer te winnen,
 En sal d'aenstaende nacht soo grooten storm beginnen.
 Dat Neêrlandt dreunen sal van 't donderend geweld,
 En Leyden, tot een roof, zijn in mijn handt gestelt.

Carion, Baldeus, Allonso, Sichem, Boeren.

Carion.

MYn Heer, waeckt op, 't is tijd, het water komt hem spoeyen
 Gelijck de wilde zee; soo dat men nu moet roeyen
 Met schuyten op de wegh: also het platte Land
 Leyd als een gulle zee met water overmand.
 Den Vyand op Noord A die komt met al sijn schepen
 Seer wonderbaer op 't Land recht aen na Leyden slepen.

Bald.

Beschut het over al met dijcken dick en breed,
 Den vyand kom maer aen, 't bancket leyt al gereet.

Carion.

'k Trok na de Landscheyt toe, en 'k meende d'aerde wercken
 Tot stutting voor de vloet met zomen te verstercken,
 Dan 't is ons al misluckt: den dijck leyt onder voet,
 Het water ruyst in 't land, en baert my quade moet.

Bald.

Wy moeten 't evenwel met macht sien te bedijken,
Want of wy door den noot van water moesten wijken,
Soo dient ons drooge wegh van d'eene Schans in in d'aêr.

Carion.

Ick heb tot soo een werk dees Boeren by malkaêr
Gevoert aen 't platte land, die sullen voort gaen voeren
De rysen op het Land. Gaet heen ghy steege Boeren,
Ick wil gy in der yl ons voert hier rys en soom,
Met schuyten vol gelaên; en is daer yemant loom
Die is den knuppel troef: dan, so gy vreê wilt houwen,
Soo sult gy op der daedt dees wercken voort herbouwen.

Boeren.

Maer Heer, tot soo een werk, moet loon voor zijn gepast.

Carion.

Een swaert door uwe nek, of om u nals een bast.
Vertrekt en snoer u mond, of 'k sal 't aen u vergelden.

Boeren.

De vloet is uwe straf, en sal u dwaesheyt melden.

Carion.

En tergt niet mijn gedult, doet dat ick u gebie,
Op dat u onbescheyt geen sware straf geschie.

Allonso, Baldeus, Carion, Sichem.

Allonso.

HOe krygel is den Boer, om dat sy hare landen
Na 't plond'ren van mijn volck noch echter sagen branden;
Men dwong haer met geweld te brengen aen den dag
Gelt, goet, en al haer vee, 't zy op wat plaets het lag.

Baldeus.

'T en schaedt de Boeren niet; want diese wil verschoonen
Die doet sijn selven leet.

Carion.

De vriendschap die 'k haer toone
Zijn slagen sonder tal: geen Boer en wort verschoont,
Hoe gy hem meer ontsiet, hoe 't slimmer wort beloont.

Bald.

Maer weêr eens tot de saeck; wat hebt gy doch gekregen
Voor antwoordt uyt de Stad?

Carion.

Sy zijn daer niet genegen

Te hooren naer u woord: sy zijn te bitterlijck,
 En schromen stael noch vuur; maer zijn gesamentlijck
 Geresolveert de Stad tot 't uysterste te houwen.
 Sy zijn so hard als steen; ja schijnen schier te grouwen
 Wanneer men meld u faem: haer ooren zijn gestopt,
 Het vleyen is daer voor een doofmans deur geklopt.

Bald.

Hoogmoedigh kettervolck! verwacht nu d'eerste proeve
 Van dees aenstaende storm; hoe sult gy u bedroeve
 Als ick beverwen sal mijn handen met u bloedt?
 O! opstinate schuym, veel bitterder als roet.
 Ghy doet u selven leet dat gy u swaerd doet wetten,
 Om op uw 's Konings macht tot tegenweer te setten.

Carion.

Men sal naer dit gehoon wraeck nemen t'sijner tijdt:
 Want soo het water sackt soo zijn sy 't alles quijt.
 Kom, gaen wy eens het werck besien aen allen enden,
 Op dat men magh de vloed bezijden van ons wenden.

Bald.

Ick wacht naer 't water niet. Ick heb wat anders voor,
 Daer is een ander werk beslooten in mijn koor:
 Mijn sin is van de nacht de Stad te gaen bestormen,
 Al souw 'k mijn meeste macht in lijcken sien vervormen.
 Allonso, voert het volck alom flux op de been,
 Om met een felle moedt naer Leyden toe te treên.

Baldeus, Carion, Sichem.

Bald.

MAer eerst is 't noodig dat wy t' samen overwegen,
 En laten eens verspiên hoe dat het is gelegen
 Met muuren en de graft, en peylen eens de gront,
 Op dat in 't moedig volck geen lijfsgevaer ontstont.

Car.

Mijn hert ruygt van geluck: 'k verlang na 't boedig vechten,
 Om een gewenste wraek om dit geweer te slechten.

Wanneer sal dit geschien?

Bald.

Nu voor d'aenstende nacht.

Sich.

Ick wed sy uwe komst soo ras niet zijn verwacht.

Bald.

't Waer mogelijkck: maer of sy 't echter alle wisten,
Dit voorgenomen werck sy met haer macht niet slisten:
En soo ons dit geluckt, sal Leyden zijn berooft,
En die in wapen blijft, word voort ter neêr geklooft,
De tijd genaect nu al, de doncker is gevallen,
O Leyden! gy zijt ons, wat baet u strijdb're wallen,
En Kercken hoog van kap; het sterckste ravelijn
Sal, eer het morgen is, tot eenen mol-hoop zijn.

Allonso, Baldeus, Carion, Sichem, Soldaten.

Allonso.

MYn Heer, wy zijn bereyt, en staen om voort te trecken
Op d'aenslag heel gereet: den dag sal 't licht ontdecken
Indien men langer toeft.

Bald.

Wel aen, wy sullen voort
Gaen trecken in 't gesicht der Maren-burger Poort;
Gy, na de Haegsche-Poort: Allonso naer de Zijle:
En in ons ronde kring sal Sichem onderwijle
Sich stellen op de wacht: so word het wel bewaect,
Op dat den Vyand oock geen aenslag op ons maeckt.
En als de klock heeft twee, sult gy niet langer dreygen,
Maer vallen kloeck'lijck aen, so raeckt de Stadt ons eygen.
Dus kampt voor 's Konings lof, en voor u eygen eer.

Allonso.

Eer morgen is de Stadt gewonnen door 't geweer.

Amelia, Baldeus, Carion, Allonso, Sichem, Soldaten.

Bald.

WEI aen, kom gaen wy voort. O neen! hou stant! sta stille.
Wat of dees Eed'le Vrouw aen ons sal seggen wille?
Sy is in rouw gewaet; 'k moet vragen wat'er is,
En of daer eenig vriend van haer gestorven is.

Het lijkt Amelia, Helaes! wat sal het wesen,
 Mijn ingewant verschrikt, en staet in duysent vreesen.
 Waer toe dit brak getraen! derouw benau haer hart?
 Haer spraeklid schijnt verstomt! Mevrouw! ontdekt u smart,
 En swijgt geen ding voor my. Ik sal het voor u wreeken.
 Of is'er eenig werk door dit mijn volk besteeken?
 Ik sal het doen tot niet. Verwitticht maer het stuck.

Amel.

Ach Heer! mocht dat doch zijn, so sou mijn sware druck,
 Versincken van mijn hert.

Bald.

Segt eens, wat zijn 't voor saken;
 Ik sweer, is 't niet geschiet, ik sal het onheyl staken.

Amel.

Van desen avond laet, als ik te rust sou gaen,
 Sag ik eens 't venster uyt; en hoorde droevig aen
 Hoe gy dees Leydsche stad, met Ruyters en Soldaten,
 Terstond bestormen soud; doen heb ik al verlaten
 Wat in mijn huysing was, en trok dit rougewaet
 Al bevend aen het lijf. Ik bid, u oogen slaet
 Op my, hier om bedroeft, en 't harte vol van rouwc;
 Verhoort mijn droef gesmeek, mijn Heer, ay! wilt aenschouwe
 De bleekheyd mijns gedaent', De storm eerst recht befint,
 Mijn overwaerde Heer, eer dat gy die begint:
 Weet dat'er binnens wal veel van mijn maeghschap woenen!
 Dus bidd' ik dat gy doch deselve wilt verschoonen,
 En neffens haer de Stadt. Weest trouw en houdt uw eedt.

Bald.

Wel aen, ick heb 't beloofd: ick sal oock doen de weet
 't Geheele Leger door, op dat sy weder trecken
 Na d'oude Leger-plaets.

Allonso.

Het sal u val verwecken

Soo ghy dit woeden staeckt; gedenckt een vrouwen oog
Soo menigh brave Vorst met vals gesmeeck bedroog.

Bald.

Dit vonnis is gevelt, hier baet geen tegenstreven,
Of 'k sal met dit geweer u ander antwoord geven.

Carion.

Mijn Heer, om eene Vrouw verdrukt gy 's Konings eer,
En schend u goede naem, en stompt u scherp geweer.
O hard verstael de hert! die in het stale wapen
Is opgevoed, gegroeyt, en in gevecht geschapen!
En laet u nu so vals vervoeren van een Vrouw?
Siet toe: Ik wed gy krijgt, maer al te laet, berouw.

Bald.

Hier baet geen wederspalt, gy sult den aanslag breken,
Of 'k sal met dit geweer u te gelijk doorsteken;
Ik wil al wat ik seg, en 't moet ook zijn volbracht.

Allonso.

Wy staen in u gebied.

Bald.

Dat gy dan niet en wacht,
Maer treckt soo daet'lijck heen, en doet haer wederkeeren,
Elck in sijn oude form. Siet dat is mijn begeeren.
Vertreck tot nader last, ick laet het daer op staen.

*Baldeus, Amelia.***Bald.**

MEvrouw, op 't heusch versoeck van u, is dit gedaen.
Daer sal geen leed geschien, steld vry u hart te vrede,
'k Sie s'is ter dood bedroeft om my gesworen Eede.
Ay! droog de tranen af, gy weet wat 'k u lest sey,
En schreef door brief op brief. Ik doe u voort geley,
Tot aen den Horenburg, so zijt gy buyten hinder;
En ik blijf onderwijl uw trouwe harts-besinder.
Al wat ik hier besluyt, en seg, dat hou sijn stand;
Mevrouw, ik sweer het u, vertrouwt u op mijn hand.

Leydsche Soldaat op die muur, Spaensche Soldaat voor de Poort.

Ley. Sol.

DE duystere nacht die valt, ick set mijn slappe leên
Te rusten op de muur; op dat ick sie waer heen
Den Vyand nu sich wend.

Sp. Sol.

Wat hoor ick daer voor rasen?
Het schijnt u hoog gemoet het leger wil verbasen.

Ley. Sol.

Wie daer? is 't vriend of niet? geeft 't woort; of 'k schiet u neer.

Sp. Sol.

Ick koom door last mijns Vorsts,

Le. Sol.

Wel wat is u begeer?

Sp. Sol.

En schiet u vriend dan niet: ik heb met u te spreken.

Ley. Sol.

Maeckt dan u reden kort, of 'k sal 't als vyandt wreken.

Sp. Sol.

Hoe kund gy swacke liens dus lang bartneckig zijn,
En stappen 't onheyl toe? gy wart u in de lijn.
Siet toe, en leeft niet meer op sulcke sotte hopen,
Meent gy dat wy door nood van 't water sullen lopen?
O neen! 't is verr' van daer: laet wegh u schamper hoon,
Ontfangt het vree banket uws Konings tot een loon:
Gena is u vergunt, geen hoon en sal men straffen.

Ley. Sol.

Hoe geestig kan de vos om 't hoere-aes staen blaften
Met sijn vergifte tong? gy soeckt ons door bedrogh
Te voeren naer ons graf, gelijk ia Naerden noch
Door u gebleecken is; dus sal men noyt vertrouwen
Op u bloet dorst' ge Vorst! maer vaste hope bouwen
Op een die stercker is dan al u Spaensche macht:
En met sijn elemont u wapens heeft verkracht.

Sp. Sol.

U woorden zijn te wreet, en brengen u in lyen;
U macht en kan op ons in 't minste niet bedyen:

Gy eet door zotte hoop het vuyle honden vlees,
 Ja Kat, en Rat, en Muys, en acht u buyten vrees.
 Dus soo gy niet bekeert, soo hebt gy niet te wachten
 Als 't allerswaertste leet: dan soo gy 's Koninghs machten
 Wilt nemen in u Stad, soo is de wraeck versaet,
 U moet wil dan vetschoont, en in een vryen staet.

Ley. Sol.

Wat schempt gy, wreede guyt, op ons onnutte spijsen?
 Wy worden wel gevoed, en kunnen noch wel wijsen
 Vidtali voor een jaer; wy zijn noch wel verfien
 Van levendigen vis, voor veertien duysend liên.
 Dan, of ons broodt ontbrak, soo sal men t'onser eeren
 En vryheydt van het landt, den lincker arm verteeren,
 En met de rechterhandt volvoeren onsen eedt,
 Die elck voor Stadt, en Landt, en Vryheydt, heeft besteedt:
 En soo u wreet geweld ons quam te overvallen,
 Soo willen wy de Stadt met haer bemuurde wallen
 Verwoesten met de brand, eer dat'er huys of wal
 Voor u bloedgier'gen hoop tot nutte komen sal:
 Dus packt u voort van hier, of 'k sal mijn gramschap blussen.

Sp. Sol.

Ghy sult na korten tijd mijn gramschap ook wel kussen;
 Blijft vry al even hard tot datmen u verrast,
 En in het Kettens bloed lijn handen doopt en wast.

Ley. Sol.

Hou daer, ghy wreede guyt, u moetwil is benomen,
 Gaet heen, vertelt het leet dat u is overkomen,
 Soo sal ik s'alle doen die door een hooge pracht,
 Met moordery ons dreygt in 't opsien van mijn wacht.

Johan vander Does, Vander Werf op de muur, Burgers.

Johan.

Dit geeft den Burger moet, nu d'hooge waterstromen
Bedecken dijk en weg; men siet de wat'ren komen
Tot boven op de wal: men siet geen weg noch landt.

V. Werf.

Maer siet in Zoeterwou', hoe vreeslijck dat het brandt
Door sonderlingh gevecht. Ick hoor wel dapper schieten.
Ick hoop d'ontsettingh-vreughd nu Leyden sal genieten.

Johan.

Daer leyd Lonys Buysot; ick sie het aen de Vlagh,
Ach! waer hy door de Schans, soo lag het droef geklagh
Van Leyden al ter neêr, kom Burgers, wilt nu komen,
Siet hier voor Soeterwouw en Lammen, op de stromen
Een vloot van groote macht, met granen voor de Stadt,
Sy leggen al gereet, om door het boose gat
Van Lammen heen te slaen. Wat wilt gy dapp're mannen
Nu doen? wilt ghy de Schans ten eersten aen gaen rannen,
Of laten dese Vloot verderven van de Schans?

1 Burg.

Veel liever willen wy met hulp van meerder mans
Verkrabbelen dit Fort, als dat wy dese schepen,
Den Vyand tot een roof in sijn geweld sien slepen.

V. Werf.

Daer vliegt een Duyve neêr, gaen sien wy op der daet
Wat dat in sijne brief voor nieuws geschreven staet.
Mijn hart getuygt wat goeds: ô overtrouwe bode!
Gy troost ons door de locht, is ons den weg verbode.

2 Burg.

Ach! dat het vreugde was!

V. Werf.

Leest dat men 't alle hoort.

Mijn Heer van NOORTWYCK,

Joh.

DE goede hope die ik hebbe tot de verlossinge, kan ik niet nalaten om te adviseren, asl dat wy met onse Vloote alhier voor Lammen gekomen zijn; maer beveelende u op den eersten Octobris dese voornoemde Schans te bevechten; wy en twijffelen niet efte sullen dese Schanse verwinnen, waerschouwende u ook, dat ghy tusschen dees tijd geen Schepen in en laet, sonder een merkteecken van my ontfangen te hebben.

Actum in onse Galeye aen de Schans van Lammen den 28. September, 1574.

Louys Boysot.

Joh.

Het Duyfken heeft gedwaelr, het was by naer versmoort
Doen 't op der aerden viel; 't is iewers opgehouden,
Ed d'aenslag evenwel dok in den asch gebrouwen.

V. Werf.

Het is nu soo als 't is: is d'aenslag nu mislukt,
Den vyand word sijn moet door 't water afgerukt:
Sijn val is voor de hand.

1 Burg.

O hemel! met wat vreugde
Begroet gy nu de Stad door overgroote deugde!
't Moet eeuwig zijn geloof so lang de wereld staet,
d'Ontsetting van het Land niet uyt het hert en gaet.

Baldeus, Carion, Allonso.

Bald.

Wie jaegt mijn bange ziel, wie wil mijn eer beschempen?
En ging ik niet het volk in eygen bloed verdempen
Tot Naerden in de Stad? wat heb ik hu ter hand,
Dat ik naer lange strijd behael soo groote schand?
Heb ik niet Rotterdam met aenslag ingenomen?
Ben ik t' Ouwater niet met groot geweld gekomen?
En Haerlem ik door kracht van mijn metael verwon,
Ja! 't heele Neêrland door, waer dat ik eens begon
Mijn Leger om te slaen, 't moest alles in mijn handen:
En nu voor dese Stad behael ik groote schanden.

Ik ben als Phaëton, die door den hoogmoet viel
 Van 's Hemels Kapitoel, en storte sijne ziel
 In d'alverslinb're zee. Noch vrees ik voor mijn knechten,
 Die in dees felle vlucht noch sullen moeten vechten;
 Een yder berg sijn lijf, men sla den aftocht vry;
 En ik wil op de daed met al de ruytery
 My geven op de vlucht. Maer laes! waer sal ik vluchten?

Carion.

Mijn Heer, 't is nu gedaen: u baet gekerm noch suchten;
 Had gy de storm gedaen, de Stad waer in u hand;
 Maer vrouwen tovertael die heeft u overmandt,
 U hoogmoed was te groot; nu sult gy al de lagen
 Die Leyden was bereyt, seer schandig met u dragen.
 Mijn hert getuyghden 't wel: oock 't komen van de vloed,
 Dat nu dees Konings stoel al duisend schelden doet.
 Hoe sal ons 't Leydsche volk met opgespalkte kaken
 Na-wijsen met gespot, wanneer sy sullen smaken
 Haer lang-gewenste vreugt, die wy tot onser schand
 Noch hebben in de Vloot sien zeylen op het land?

Bald.

'k Beken het is mijn schuld. Ick heb naer vrouwe klage
 Te veel gehoon, (helaes!) doch nu sal 's Gravenhage
 Mijn eerste woonplaets zijn: soo word ick niet verraên.

Carion.

Ja, ja, so komt hy weêr by die 't hem heeft gedaen.
 Dat sal noch erger zijn! ick vrees de tweede dwaling
 Sal slimmer zijn dan d' eerst, of lust vereyst bepaling.

Allonso.

Naer 's Gravenhage, Heer, dat is geen vaste plaets,
 Men muytineert daer hard door hitsing des soldaets,
 De Boeren komen ook, en soecken weer te vissen
 Dat sy door ons geweld lang hebben moeten missen.
 Neen. Komt aen die kant nu niet, maer kiest een vaste Stadt;

Het volck is niet betaelt, sy setten ons in 't gat.

Bald.

Daer is geen beter wegh om drooghs voets heen te reysen,
Het is daer soo het is, ik sal haer wel doen deysen.

Carion.

Voor my ten scheelt my niet, laet ons maer trecken heen.

Sichem, Baldeus, Carion, Allonso.

Sich

MYn Heer, die van de Stadt zijn dapper op de been,
Men hoort een groot gedruys, en bloffen aen de wallen,
Sy trecken op ons aen, om in 't quartier te vallen.

Bald.

Hier baet nu 't wachten niet: een yder rept hem dan,
En neemt maer in den arm het geen hy dragen kan:
't Geschut laet maer ten roof. Wy gaen, vervloeckte wallen;
U naem sal t' onser schand tot aen den hemel brallen.

Johan vander Does, Vander Werf, Stads Kapiteynen.

Joh.

DEn vreeselijken val, en neêrgestorte muur,
Die mackt my ongerust, het valt de Burgers suur
Om met een lege maeg so swaren werk te bouwen.
Dan 't moet nu zijn vol bracht, den vyand sal hem houwen
Als of hy 't niet en wist: het diend in tijds verhoed,
Eer sijn ontsteecken breyn dees wal bestormen doet.

V. Werf.

Men vreest in nood geen doot, dees rampspoet moet men dragen,
En rechten 't weder op; want storm of groote slagen
Was niet te wederstaen: dus moet het zijn bewaert.

St. Kapit.

Wy Hoplien, die tot dienst van Leyden zijn vergaert,
Staen willig en bereyt, om na ons swak vermogen,
Tot hoeding van de Stad, de wal weer op te hogen.

V. Werf.

U dienst is ons van nood, en sonder lang beraet
Is 't nodig dat men 't voort met lust bewerken laet.

Weesjongen, Johan vander Does, Vander Werf, Stads Kapiteynen.

Weesj.

ONtslaet dien swaren last van uwe ondersaten,
Den vyand heeft de Schans van Lammen al verlaten,

Johan.

Wat raest de jongen daer?

Jongen.

Ick heb het selfs gesien
Dat sy geheel bevreesd uyt Lammen mosten vliên.

Johan.

Door 't vallen van de muur sou 't lichtlijk kunnen wesen.

V. Werf.

Geloof niet al te licht: wy zijn noch niet genesen.
Ick vreesse voor verraet.

Jongen.

Komt, laet my maer alleen
Ter poort uytgaen. Ik sal naer Lammen heenen treên:
Mijn hert dat tuyght'et nu. Ik moet het ondersoeken
Soo gy 't geraden vind.

Johan.

Soo gaet naer alle hoecken,
En siet wel dapper toe, soo krijgt gy goeden loon:
En of gy wied verrast, dat u den Vyand schoon
Als sijn gevangen nam, soo segt, gy zijt geweken
Om 't Leger eens te sien. Maer wilt vooral niet spreken
Hoe 't hier gelegen is, Dus geeft u op den wegh.

Jongen.

'k Sal uwen wille doen. Maer 'k meen van 't swaer Beleg
Wy nu al zijn ontzet.

Johan.

Den tijd die sal 't ons leeren,
Ik hoop gy sult de Stad met groote vreugd vermeerren.

Vyfde bedryf.

Weesjongen.

Jongen.

OP Leyden! ziet nu op! voort! op! ghy zijt Ontzet!
De Spaensch' vervloeckte macht is t'eenemaal verplet.

Dees Haring en dit Brood is my van 't Volck gegeven,
 Die met een heele Vloot op 't Land zijn ingedreven,
 En naderen de Stad: het water heeft verjaegt
 Den vyand uyt het veld. Komt Burgers onversaegt,
 Die man'lijk voor u Stad gestreên hebt als Romeynen,
 Kom, proeft dees' spijs hier: des vyands wreê desseyne
 Zijn al te niet gebracht. Op! Leyden is Ontzet!

Johan vander Does, Vander Werf, Weesjongen.

Johan.

Wat heeft den vyand doch sijn moedigheyt verplet?

Jong.

Dat deê het water; en Boysot quam aengevaren,
 Sy wierden heel verschrickt doen dese dapp're scharen
 Flux zeylden over 't land, 't geschut dat bleef te pand,
 Sy vielen over hoop, gelijk het dorre sand
 Dat voor de wind verstuyft, veel wap'nen en soldaten
 Zijn door het sterk gevlucht in 's vyands heyr verlaten.
 Veel leggen hopeloos, met afgematte leên
 Ten halven in de vloed, men hoort een naer gesteen
 Te Lammen in de Schans. 'k Heb nooyt Baldeus gevreest,
 Dies heb ick onbeschroomt tot Leyderdorp geweest,
 Ja self in 's Veldheers tent, en doende daer de ronde
 Heb ick 'er dit geschrift en teek'ning in gevonde,
 Waer in men sien kon hoe het alles is gestelt,
 En wie den vyand heeft geslagen uyt het velt.

V. Werf.

Die teekening vertoont dit streng belegert Leyden;
 Dees lett'ren, hoe 't geweld most van ons vesten scheidt.

Hy leest, Wy gaen, ô Stad! vaer wel ghy kleene Schanskens, die door 't geweld des waters, en niet door de krachten der vyanden, verlaten werd.

Die 's troost voor 't arme volk; sy mogen vel verlangen
 Na hare leste brood, het welk sy haest ontfangen,
 In 't komen van de Vloot: gaet voort gy in de Stad,
 Roept. Leyden is ontzet! en toont het volk, hoe dat
 Gy aen de Lamme Schans de Vloote hebt ontfangen.
 Vertrecken wy te post, en doen de Sleutels langen,
 Om Gaten, Sluys en Poort, te op'nen met der vaert,
 Op dat de heele Vloot, met mannen wel bewaert,
 Magh onverhinderlijk de grachten inne drijven.

Leyden.

GEen tong, of radde pen, en kan de vreugt beschrijven
 Die nu verkregen is: hoe siet men nu de jeugt
 Weer bloeyen in het hof der lang gewenste vreugt,
 De ramp is weg gevlucht, die eertijds neer quam draven,
 Om al dat adem had te maken tot sijn slaven;
 Of om sijn moordety te plegen aen mijn bloedt,
 De Maegden om haer eer, de Rijken om haer goet,
 Maer nu heeft 't God versoet: nu sneuv'len alle rampen;
 Nu komt sijn stereke Heyr voor sijne kinders kampen.

Johan vander Does, Louys Boysot, Vander Werf, Raephorst, Burgers, Matrosen, Soldaten.

Johan.

WEest welkom waerden Heer, 'k heb naer u, en uw Vlote
 Gedorst, als vis op 't land; geen tijd heeft my verdrote,
 Om Burgers en 't Gemeen te troosten soo ik kon,
 Tot dat ik in de Stad verstond, dat gy begon

Met uwe stercke Vloot door 's vyands Heyr te breken,
 De vreese was seer groot; d'ellend niet uyt te spreken,
 De dood stond yder een geprent in 't aengesicht,
 Maer gy, door hulpe Godts, hebt ons al t'saem verlicht
 Van dees bedroefden staet: u naem moet zijn verheven
 Soo langh de werelt staet.

Boysot.

Mijn Heer, u lijdsaem leven
 Quam mijn heel schielijck voor, en was oock seer belaên,
 Doen u den wreeden hond soo moedig had omvaên
 Met sijn vervloekte Heyr, dies heb ik mijne machten
 Op 't vlytigst aengewent, om sijn gebroken krachten
 Met hulp van Godes hand, met macht te wederstaen,
 En socht met alle macht Baldeus uyt 't veld te slaen,
 Hoewel 't onmoog'lijck scheen, soo vast lag hy omgraven
 Met Schanssen sestig twee, dan God maeckt' ons een Haven,
 Eu bood ons sijne hand door sijn ongrondig Heyr;
 Hy joeg hun sonder swaert, of eenig krijgs-geweyr:
 Het water was 't alleen, dat haer de moet deê vallen,
 En dreef er op de vlucht, en brak haer aerde wallen.
 Mijn Zeeuwen kloek van moed die vochten altemael
 Op 's vyands wreede macht, en schroomden vuur noch stael:
 Soo dat men Soeterwou sagh als een toortse branden,
 Baldeus heel verschrikt, die vloot de drooge landen
 Met alle machten in, dus raeckten wy in 't meyr,
 Dicht aen de Lammen Schans, daer alle haer geweyr
 Most blijven tot een pand, de schrick had haer verwonnen,
 't Welk wonder was om sien, alsoo sy ons wel konnen
 Met kleyne macht weêrstaen: dus kreeghmen open pas;
 Den vyand was verjaegt, hoewel daer niemand was

Die hem tot strijden dwong, dus trok Matroos de zeylen
 Tot in den hoogsten top, om in de Stad te deylen
 Haer lang gewenste spijs: dus roept aen alle zijdt,
 Naer honger, pest, beleg, is Leyden weêr verblijdt.

V. Werf.

Manhaftig Oorloghs-Held, uw glory sal vermeerden
 Tot in de laetste eeuw, dan salmen t'uw'er eeren
 Noch seggen, 't was Boysot, die 's vyands wreede macht
 Van Leyden heeft verjaegt, en al sijn Volk verkracht,
 En met een heele Vloot dorst over dam en dijcken
 Sich wenden na de Stadt: en 's vyands wree practijcken.
 Dus neemt dees kleyne gaef in dancke van my aen;
 Het is uyt goede gunst, ick heb de uw ontfaen,
 Maer doch van meerder schat, als ik u kan vergelden.

Boysot.

U trouwheydt voor het land kan ons genoegsaem melden
 Dit uytgeteerde volk, die als de mag're doodt,
 Verteert zijn en verdort, door dese hongers-noodt.

Johan.

Ons eedt en schuld ge plicht had sijne plaets genomen,
 Door trouheydt by het hert, dus moestmen 't volk betomen,
 In een gehoopte moed, op dat d'ellende niet
 De overhand en nam; maer op het lest soo stiet
 De ramp ons op de borst: want twist en hongers-plagen
 Met vieriglijke pest, door sware krijg quam dagen,
 En sloeg veel volk, ja rot tien duysend in 't getal,
 En hiel noch al niet op in dit ons ongeval.

Boysot.

Geeft God alleen de eer, en laet in alle Kercken
 Hem dancken voor sijn gunst en wonderlijcke wercken,
 Den Heer heeft u Ontzet door sijne watervloedt,
 En sijn verhongert volk met Manna weêr gevoedt,
 Ik yver tot het werk, een yder volg mijn stappen.

Raeph.

Ick volg het selve spoor, tot aen de hoogste trappen
 Van uwe heldendaad: kom, volght gy strijdb're liên,
 Weest dankbaer aen u God, en wilt hem eere bien.

Wilhelmus de I. Prince van Oranje, Vander Does, Vander Werf, Leydtsche Burgers.

Wilh.

O Hoog beroemde volk! Romeynen in het wapen,
 O Helden voor het Land! in 't harrenas geschapen,
 Noyt was'er uws gelijk, te Troyen binnens wal,
 Noch noyt d' Atheense roem u daden trotsen sal.
 O roos van 't heele Land! die 's vyands stale wapen
 Gedooft-verft hebt weerstaen, en in het bloed geschapen;
 En hebt de Spaensche kling geheelijk stomp gemaect,
 Soo dat sy heel versmaed zijn uyt het veld geraect;
 Gedanckt zy uwe daed, men sal het ook gedencken
 Aen uw kindskinderen, men sal u nimmer krencken
 Aen dees gewonnen lof: dus sult gy zijn vereert
 Met d'Universiteyt, en worden steeds vermeert
 Met Wijsen in u Stad, uw Scholen sullen krielen
 Van 't opgehoopt verstant, daer soo veel hondert zielen
 Meé sullen zijn begaeft, en doen het glinsterend licht
 Bestralen 't heele Land, daer zaken van gewicht
 Verheven sullen zijn, soo dat uyt andere Steden
 Ghy sien suit met gedrag uw hooge School betreden,
 En voeren uw ten top, in noyt besturven faem,
 In hoog volgroeyde deught, en veerberoemde naem.
 Den Persiaen, Polack, en wijdberuchte Griecken,
 Der Moscou, met sijn veer-bepaelde taeve wiecken,
 Den Hongaren, en Room, ja geen soo verre Landt,
 Of 't sal in uwe School noch toetsen sijn verstandt.
 Dus sult ghy zijn geacht de toetsteen van de werelt,
 De schatkist van 't geheym, uw naem sal zijn beperelt

By Turken en Barbaer, en stralen als de Son,
Ja! vloeyen als de vloet des Oceaensche Bron.

Johan.

Manhaftig Oorlogs-Held! hoe sal ik dese gaven
Vergelden naer waerdy? gy hebt ons arme slaven
Verlost van ongeval, en ook u goet en bloet
Gewaeght voor 't heele Landt, en 't Spaensche bitt're roet
Met macht vernietight, en haer wreê desseyens gebroken.

Wilh.

Haer macht is evenwel niet alle weg gedoken.
Dus wil ik op der daet, met alle mijne kracht
Haer jagen op de vlucht; terwijl sy onverwacht
Zijn van ons Legers komst; 'k sal voort mijn Kapiteynen
Vast stellen in haer form, wy moeten ons defseyens
Volvoevenin der yl.

V. Werf.

Indien den Prince dan
(Gelijk een grooten Held die niemand weerstaen kan)
Hem op de reys begeeft, soo wens ick dat sijn wercken
Met vreugden eyndigen, en dat des vyands vlercken
Dus mogen sijn gefnuyckt, en groeyen nimmer an,
Op dat sijn wreedten aert ons niet meer deeren kan.
Keer weder als een Held, gezegent van hier boven,
Soo krijgt men meerder stof, om 's hemels gunst te loven.
Gy zijt ons Opperhoofd, ô waerde Vorst en Heer!

Wilh.

Den tijd lijd geen verloop, wy moeten in 't geweer.

Al t' samen.

Oranje luk en heyl, blijft winnaer in victory.

Wilh.

Den Heerscher van 't Heel Al die zy alleen de glory.
En spaer my 't lijf soo lang tot Neêrland is herstelt,
Ontlast van 't lastig juk en al het Spaens geweld.

UYT.